

Univerzita Karlova v Praze

1. lékařská fakulta

Centrum adiktologie, Psychiatrická klinika 1. LF UK a VFN

NÍZKOPRAHOVÁ ZAŘÍZENÍ PRO DĚTI A MLÁDEŽ

Bakalářská práce

Autor: Kristýna Valová

Vedoucí práce: Mgr. Roman Gabrhelík, Ph.D.

Oponent práce: Mgr. Petra Vondráčková

Datum obhajoby: 21. 9. 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci na téma Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež jsem vypracovala samostatně a uvedla v ní všechny použité zdroje, literaturu a prameny.

V Praze 17. srpna 2009

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce, panu Mgr. Romanu Gabrhelíkovi, Ph.D., za odborné vedení a poskytnuté rady při zpracování bakalářské práce.

Dále děkuji také všem pracovníkům z Nízkoprahových klubů pro děti a mládež, v nichž mi bylo umožněno provést výzkum a shromáždit podklady a poznatky pro mou bakalářskou práci.

V neposlední řadě děkuji i mé rodině, která mě v období psaní bakalářské práce plně respektovala a podporovala.

Název bakalářské práce v češtině:

NÍZKOPRAHOVÁ ZAŘÍZENÍ PRO DĚTI A MLÁDEŽ

Abstrakt:

Bakalářská práce se zabývá tematikou nízkoprahových zařízení pro děti a mládež s ohledem na vymezení, poslání a roli těchto zařízení jako nepřehlédnutelné součásti primární prevence.

Cílem bakalářské práce je podat ucelený pohled na nízkoprahová zařízení pro děti a mládež v systému sociálních služeb. V souvislosti s nárůstem rizikového chování u dětí a mládeže zaplňují nízkoprahová zařízení prázdné místo v oblasti práce s mládeží a je nutné věnovat problematice nízkoprahových zařízení značnou pozornost.

Praktickou část bakalářské práce tvoří kvalitativní výzkum, respektive srovnávací analýza, prováděný ve třech konkrétních nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež na území města Prahy. Použitou metodou výzkumu je polostrukturovaný rozhovor a získána data byla ověřena analýzou dokumentů a pozorováním. Výstupem jsou informace o cílových skupinách, dále o technickém vybavení klubů, personálním zabezpečení, podmínkách pro vstup a pobývání v klubu pro cílovou skupinu, nabídkách volnočasových aktivit pro klienty, nabídkách sociálních služeb a programech primární prevence.

Dětem a mládeži, které se ocitly v nepříznivé sociální situaci, by právě nízkoprahová zařízení měla poskytovat informace, odbornou pomoc, podporu a předcházet tak jejich sociálnímu vyloučení.

Klíčová slova:

nízkoprahová zařízení pro děti a mládež - sociální služby - děti a mládež - kvalitativní výzkum - rozhovor.

Název práce v angličtině:

THE YOUTH DROP-IN CENTRES

Abstract:

The bachelor paper undertakes a theme of the youth drop-in centres regarding their qualification, mission and role of those utilities as a remarkable part of a prime prevention.

The aim of the paper is to give comprehensive view of the youth drop-in centres in the framework of social services. In connection with raising problem behaviour of children and youth the youth drop – in centres fill the gap in the sphere of work with youth and therefore it is necessary to pay big attention to the theme of the youth drop-in centres.

The practical part of the paper is qualitative research – cross-impact analysis made in three concrete youth drop-in centres in Prague. The used method of the research is half-structured interview. The obtained data were improved by analysis of the documents and by survey. The output is information about the target group, further technical equipment of the youth drop-in centres, human resources, conditions for entry and stay in a club for the target group, offer of the free time activities for clients, offer of social services and prime prevention programmes.

Therefore the youth drop-in centres should provide the children and youth in the unfavourable social condition with information, skilled support and help and herewith prevent their social exclusion.

Key words:

a youth drop-in centres - a social services - a children and youth -
a qualitative research - a interview.

OBSAH	str.
Úvod	8
1. Nízký práh neboli nízkoprahovost – vymezení základního pojmu	10
1.1 Princip nízkého prahu	10
2. Charakteristika nízkoprahového zařízení pro děti a mládež	12
2.1 Cílové skupiny nízkoprahového zařízení pro děti a mládež	14
2.2 Cíle nízkoprahových zařízení pro děti a mládež	15
2.3 Personální zabezpečení činnosti	16
3. Historie vzniku nízkoprahových zařízení pro děti a mládež v ČR	18
3.1 Mezník první – streetwork	18
3.2 Mezník druhý – grantová politika	20
3.3 Mezník třetí – pracovní skupina ČAS	21
3.4 Mezník čtvrtý – vzdělávání a kvalita	22
4. Nízkoprahová zařízení jako součást systému sociálních služeb	23
4.1 Standardy kvality sociálních služeb	24
4.2 Standardy Nízkoprahových zařízení pro děti a mládež	25
5. Nízkoprahová zařízení v systému primární prevence v České republice	26
5.1 Standardy odborné způsobilosti poskytovatelů programů primární prevence užívání návykových látek	28
6. Služby nízkoprahových zařízení pro děti a mládež	30
6.1 Pobyt v zařízení	30
6.2 Sociální služby – popis intervencí realizovaných ve prospěch klientů	30
6.3 Preventivní, výchovné a pedagogické výkony	33
6.4 Volnočasové aktivity	34
7. Nízkoprahový klub pro děti a mládež „Vrtule“	34
7.1 Historie klubu	35
7.2 Financování klubu	36

8.	Nízkoprahový klub pro děti a mládež „Suterén“	36
8.1	Historie klubu	37
8.2	Financování klubu	37
9.	Nízkoprahový klub pro děti a mládež „Husita“	38
9.1	Historie klubu	38
9.2	Financování klubu	39
10.	Cíle výzkumu a výzkumné otázky	40
10.1	Cíle výzkumu	40
10.2	Výzkumné otázky	40
11.	Metodologie výzkumu	41
11.1	Výzkumný soubor	42
11.2	Práce s dokumenty	42
11.3	Pozorování	44
11.4	Metody zpracování a analýza dat	45
11.5	Etické normy a pravidla	46
11.6	Výzkumná validita	47
11.7	Specifika výzkumu	47
12.	Výsledky výzkumu	47
12.1	Cílová skupina	47
12.2	Personál – úroveň vzdělání pracovníků, profesní růst, supervize	49
12.3	Technické vybavení klubu	51
12.4	Podmínky pro vstup a pobývání v klubu	53
12.5	Nabídka volnočasových aktivit	56
12.6	Nabídka sociálních služeb	59
12.7	Programy primární prevence	61
	Diskuze a Závěr	64
	Použitá literatura	67
	Přílohy	

Úvod

Děti a mládež jsou bezesporu nezastupitelnou součástí naší společnosti. Jde o velkou sociální skupinu lidí, kteří zaujímají specifickou pozici a úlohu ve společnosti, neboť právě prostřednictvím mladé generace dochází k vývoji hodnotového systému společnosti. Současný stav je však charakterizován neustále se zvyšujícím nárůstem sociálně patologických jevů a alarmujícím je zejména skutečnost, že mezi dětmi a mládeží mají tyto jevy vzestupnou tendenci.

Zásadní význam pro změnu daného stavu má prevence a jednoznačně rodina je tím prvořadým systémem, který by měl pomoci. Není to však pravidlem, v mnoha případech svou úlohu rodina neplní. Ze strany rodičů není dětem věnován dostatek času a pozornosti a ty se pak mohou ocitát v situacích a problémech, které vzhledem k své sociální nezralosti neumějí nebo nejsou schopny řešit. V takovýchto případech by měly do procesu prevence vstoupit jiné sociální instituce, např. škola, ale i nestátní neziskové organizace pracující s dětmi a mládeží.

Jednou z alternativ primární prevence rizikového chování je práce s dětmi a mládeží v nízkoprahových zařízeních, bývá užíván také název nízkoprahové kluby. Právě tato nízkoprahová zařízení jsem si zvolila jako téma bakalářské práce. Cílem mé práce je uvedení do problematiky nízkoprahových zařízení pro děti a mládež a následně pak srovnání tří takovýchto zařízení, v nichž jsem absolvovala odbornou praxi a současně prováděla výzkum k bakalářské práci.

Teoretická část práce je zaměřena na popis nízkoprahových zařízení pro děti a mládež v systému sociálních služeb. V úvodu vymezuji pojem „nízký práh neboli nízkoprahovost“, následně se zabývám charakteristikou, fungováním samotného nízkoprahového zařízení, jaké služby jsou poskytovány a komu jsou určeny. Zmiňuji také historický vývoj nízkoprahových klubů v České

republiky, který je rozdělen do čtyř hlavních mezníků, které ovlivnily a přispěly k dnešní podobě nízkoprahových zařízení pro děti a mládež.

Součástí bakalářské práce je také konkrétní popis tří nízkoprahových zařízení, v nichž jsem prováděla svůj výzkum, který dále představuji v praktické části práce. Věnuji se srovnání tří nízkoprahových zařízení pro děti a mládež na území hlavního města Prahy. Dva ze tří klubů jsou pod záštitou církve.

Bakalářská práce vychází především z knižních zdrojů získaných od České asociace streetwork, o.s., dále knižních materiálů získaných na Filosofické fakultě Karlovy univerzity a z Ministerstva práce a sociálních věcí. Využila jsem také informace, které mi poskytli zaměstnanci jednotlivých nízkoprahových zařízení. Vycházím rovněž z informací dostupných na internetu a ze svých vlastních zkušeností, které jsem získala během praxí v jednotlivých nízkoprahových klubech.

1. Nízký práh neboli nízkoprahovost – vymezení základního pojmu

Pojem „nízký práh“ spojujeme se sociálními službami, které představují specifickou část sociálních programů. Jde o reakci na to, že část sociálních služeb se mívá se svými adresáty. Důvodem je existence bariér mezi poskytovatelem nízkoprahových služeb a osobami, pro které jsou služby určeny. Bariéry se mohou vyskytovat jak na straně poskytovatelů nízkoprahových služeb, tak na straně potenciálních adresátů. Pojem nízkoprahovost můžeme chápat jako princip, jímž se inspirujeme a jímž poměříme chod sociální služby. Nejde však v žádném případě o univerzální poučku s jednotným výkladem a ani o souhrn přesných postupů co a jak má vypadat.

Ministerstvo práce a sociálních věcí se v roce 1995 zapojilo do projektu, který byl zaměřen na realizaci některých forem práce s mládeží v kontextu nestátních neziskových organizací. Na tento popud vznikl pilotní projekt zaměřený na skupinu dětí a mládeže. V Praze – Modřanech je v tomto období založeno Komunitní centrum Krok, v jehož prostorách je realizován klasický streetwork a současně i klub zaměřený na mládež ze sídliště. Základním kritériem a předpokladem fungování daného klubu je jeho dostupnost, což v praxi pro klienty znamená minimum překážek a omezení pro vstup a pobyt v klubu.

Metaforou se stává nízký vstupní práh a objevuje se v roce 1995 poprvé termín NÍZKOPRAHOVÝ, jehož autorem je Petr Klíma (Kontaktní práce, Antologie textů, 2007).

1.1 Princip nízkého prahu

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež se hlásí k principům poskytování sociálních služeb. Významným specifickým principem svého fungování definují právě nízkoprahovost.

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež realizují službu tak, aby byla umožněna maximální dostupnost, tedy ve snaze odstranit časové, prostorové, psychologické a finanční bariéry, které by bránily cílové skupině vyhledat prostory zařízení či využít nabídky poskytovaných služeb.

Základní principy nízkoprahovosti (Herzog, 2004):

- zařízení vytváří prostředí, které je svým charakterem a umístěním blízké přirozenému prostředí cílové skupiny;
- pro omezení přístupu uživatele ke službě není důvodem pasivita či názorová odlišnost;
- uživatel má možnost zůstat v anonymitě, jakákoliv dokumentace obsahující jeho osobní údaje musí být vedena se souhlasem uživatele a s právem do ní nahlížet, zařízení získává jen ty údaje uživatele, které jsou stanoveny jako nezbytné pro poskytování odborných a kvalitních služeb;
- pro užívání služby není podmínkou členství ani jiná forma registrace, pravidelná docházka do zařízení není podmínkou užívání služby, uživatelé mohou přicházet a odcházet v rámci otevírací doby zařízení podle svého uvážení, uživatel není povinen zapojit se do přípravných činností;
- služby sociálního charakteru jsou poskytovány bezplatně;
- provozní doba odpovídá potřebám uživatele, je k dispozici v době, kdy uživatel má podmínky přijít do zařízení (jak z hlediska dne, tak měsíce a roku), zároveň je provozní doba služby stabilní a nedochází k jejím náhlým výpadkům;
- službu může využít kdokoliv z cílové skupiny bez omezení, pokud svým chováním a jednáním neomezuje a neohrožuje sám sebe, ostatní uživatele, pracovníky či efektivitu služby.

2. Charakteristika nízkoprahového zařízení pro děti a mládež

Podle Matouška (2008) mají nízkoprahová zařízení pro děti a mládež ambici spoluvytvářet životní styl rizikových dětí a mládeže a podpořit je při zvládnání nepříznivých životních podmínek, případně socializačních obtíží. Nabízejí aktivity pro volný čas a poradenské služby, terénní služby, individuální případovou práci a zprostředkování jiné pomoci.

V roce 1999 Klíma výstižně charakterizoval nízkoprahové zařízení pro děti a mládež jako nespecifické preventivní zařízení zaměřující se na spoluvytváření životního stylu a životní praxe mladistvých při pomoci zvládnání socializačních obtíží, každodenních starostí a nepříznivých životních podmínek.

Herzog (2004) uvádí, že služba je určena dětem a mládeži, které se ocitli v obtížné životní situaci nebo jsou jí ohroženy. Dále je určena těm, kteří nevyhledávají standardní formy institucionalizované pomoci a péče. Jde o navazování kontaktu, poskytování informací, odbornou pomoc, podporu a vytváření podmínek pro sociální začlenění a pozitivní změnu ve způsobu života. Jedná se o stacionární formu sociální služby nízkoprahového charakteru. Cílem je minimalizovat možná rizika související s jejich způsobem života, umožnit jim lépe se orientovat v jejich sociálním prostředí a vytvářet podmínky, aby v případě zájmu mohli řešit svoji nepříznivou sociální situaci.

Nízkoprahové kluby pro děti a mládež (Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, zkráceně NZDM) jsou určeny dětem a mládeži, které tráví svůj volný čas touláním na ulici, v partě či jinak neorganizovaně. Klub může navštěvovat kdokoli, nezáleží zda je jedinec jedničkář nebo „průšvihář“, jakou poslouchá hudbu, jakého je náboženského vyznání apod. Kluby jsou volnočasovou alternativou pro děti a mládež, kde se mohou věnovat různým

zájmovým aktivitám, například výtvarné výchově, hudební výchově, hraní her, sportu, stolnímu fotbalu, ping – pongu a mnoha dalším aktivitám.

V roce 2001 vznikla při České asociaci streetwork pracovní skupina NZDM. Tato skupina definovala služby NZDM a rovněž pracovala na Standardech kvality sociálních služeb pro nízkoprahová zařízení pro děti a mládež. Tím přispěla k ujasnění představy o posláních a cílech typu práce s dětmi a mládeží.

Zásadní význam nízkoprahových zařízení pro děti a mládež spočívá v jejich poradenské a preventivní činnosti. Děti a mladiství se zde mohou obrátit na pracovníky se svými problémy a společně je tak řešit. Kluby vytvářejí pro děti chráněný prostor, v němž dotyčný najde to, co v mnohých velkoměstech a na sídlištích chybí. Mládež je během pobytu v klubu zároveň chráněná a současně pod „dozorem“ zkušených pracovníků pro tento účel školených.

Pokud jde o problémy dětí, často jsou spojeny se školou, a proto také ve většině případů nízkoprahová zařízení poskytují doučování. Z dalších problémů je to např. šikana, rodinné problémy apod. Stává se, že starší klientela zařízení se na pracovníky obrací s problémy spojenými s drogami. Zde se velice uplatňuje prevence, v mnoha klubech bývají pro tento účel pořádané přednášky s peer pracovníky, pracovníky kontaktních center, streetworku apod.

Je třeba uvést, že v každém nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež platí přesná pravidla, která mimo jiné zakazují jakékoliv požívání návykových látek včetně alkoholu nebo šikanu.

Česká asociace streetwork v Pojmosloví Nízkoprahových zařízení pro děti a mládež charakterizuje poslání NZDM následovně:

„Posláním NZDM je usilovat o sociální začlenění a pozitivní změnu v životním způsobu dětí a mládeže, které se ocitly v nepříznivé sociální situaci, poskytovat informace, odbornou pomoc, podporu a předcházet tak jejich

sociálnímu vyloučení“ (Pojmosloví Nízkoprahových zařízení pro děti a mládež, 2008, str. 3).

2.1 Cílové skupiny nízkoprahových zařízení pro děti a mládež

Z názvu NZDM je zřejmé, že klienty těchto zařízení jsou děti a mládež. Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež se snaží oslovit zejména ty skupiny dětí a mládeže, které vykazují zvýšená rizika.

Racek a Herzog (2007) uvádí tři formy nepříznivých sociálních situací:

a) *Konfliktní společenské situace* – což jsou situace, které jsou v rozporu se společenskými, právními a kulturními normami.

Příkladem mohou být:

- projevy šikany, drobná kriminalita, vandalismus, násilné chování,
- záškoláctví, útky z domova,
- pohlavní zneužívání,
- domácí násilí atd.

b) *Obtížné životní situace* – toto jsou situace, v nichž se člověk těžko orientuje a které jsou obtížné k vyřešení samotnými silami klienta.

Příkladem mohou být:

- rozpad rodiny, partnerské problémy rodičů,
- selhávání ve škole či v zaměstnání, problémy s volbou školy a povoláním,
- obtíže při získávání obživy, zajištění bydlení,
- těhotenství u dospívající dívky atd.

c) *Omezující životní podmínky* – život v prostředí, které omezuje psychosociální dovednosti, především v nepříznivém rodinném a sociálním prostředí.

Příkladem mohou být:

- pasivní životní stereotypy,
- absence zájmů, absence citlivosti,

- pocit odcizení, pocit zneschopnění,
- neschopnost navázání vztahů atd.

Dalším důležitým faktorem je věková struktura skupiny, která nízkoprahová zařízení navštěvuje. Dle Pojmosloví Nízkoprahových zařízení pro děti a mládež je možné v současné době programy dělit podle věkových cílových skupin na:

- a) programy pro skupiny dětí a dospívající od 6 do 12 let ze sociálně vyloučených lokalit,
- b) programy pro dospívající v období střední a pozdní adolescence od 13 do 18 let, kteří se pohybují v městském prostředí,
- c) aktivační a motivační programy pro mladé dospělé od 19 do 26 let (Pojmosloví Nízkoprahových zařízení pro děti a mládež, 2004).

Racek a Herzog (2007) uvádí, že se v praxi ukázalo, že je dobré zaměřit se pouze na jednu z výše uvedených věkových skupin. Dalším dobrým předpokladem pro praxi je rozdělit různé aktivity v zařízení pro určité věkové rozdíly mezi klientelou zařízení. Může to být například oddělením prostor zařízení nebo vyměřením času poskytované služby pro určitou klientelu.

Každé nízkoprahové zařízení pro děti a mládež určuje svou cílovou skupinu dle potřeb v dané lokalitě, zakázky, kterou plní vůči donátorovi a zaměřenosti vlastní nabídky.

2.2 Cíle nízkoprahových zařízení pro děti a mládež

Za základní cíl Nízkoprahových zařízení pro děti a mládež se dá považovat převážně kontaktování a udržování kontaktu s jednotlivci či skupinami, kteří nevyužívají nebo nechtějí využívat běžných služeb a nabídek v lokalitě, kde se nacházejí (sociální, vzdělávací, volnočasové apod.). Na základě individuálního přístupu podporovat jejich rozvoj, pomáhat jim k samostatnosti, soběstačnosti a svéprávnosti.

Dalším významným cílem je snížení škod, které si může jednotlivec nebo skupina svým rizikovým chováním způsobit. Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež se snaží jak o individuální změnu u jednotlivců, kteří navštěvují službu, tak i o změnu skupinové normy.

Podle Pojmosloví Nízkoprahových zařízení pro děti a mládež je hlavním cílem dětem a mládeži zabezpečit:

- podporu pro zvládnutí obtížných životních událostí,
- snížení sociálních rizik vyplývajících z konfliktních společenských situací, životního způsobu a rizikového chování,
- zvýšení sociálních schopností a dovedností dětí a mládeže,
- podporu sociálního začlenění do skupiny vrstevníků i do společnosti, včetně zapojení do dění místní komunity,
- nezbytnou psychickou, fyzickou, právní a sociální ochranu během pobytu v zařízení a podmínky pro realizaci osobních aktivit,
- zlepšovat kvalitu cílové skupiny dětí a mládeže,
- předcházet nebo snížit zdravotní rizika související s jejich způsobem života,
- omezení rizikového chování páchaného cílovou skupinou nebo na cílové skupině,
- lepší orientaci v jejich sociálním prostředí,
- podmínky k řešení jejich nepříznivé sociální situace.

2.3 Personální zabezpečení činnosti

Zaměstnanci, kteří tvoří tým nízkoprahových zařízení pro děti a mládež, jsou většinou mladí lidé mezi 22 až 30 lety. Tento fakt je také velmi značným kladem pro práci v klubu, neboť pracovníci a klienti jsou si blízko nejen věkově, ale také názorově.

V pracovním týmu působí většinou vedoucí zařízení, kontaktní pracovník klubu a terénní sociální pracovník (streetworker) – ten však součástí týmu

není vždy. Ne každé nízkoprahové zařízení pro děti a mládež terénní práci vykonává.

Každý pracovník nízkoprahového zařízení by měl mít odpovídající vzdělání k vykonávání dané profese. Úroveň vzdělání pracovníků určují Standardy NZDM a také i samotní zřizovatelé jednotlivých nízkoprahových zařízení pro děti a mládež.

Možnosti vzdělávání kontaktních pracovníků a terénních sociálních pracovníků:

a) pregraduální vzdělání:

- studium na středních pedagogických školách,
- studium na vyšších odborných školách,
- studium na vysokých školách v oborech: pedagogika, sociální pedagogika, sociální práce, speciální pedagogika a další příbuzné obory;

b) specializační vzdělání:

- absolvování specializovaných akreditovaných kurzů,
- rekvalifikace,
- odborné stáže.

V devadesátých letech minulého století, kdy docházelo ke vzniku a rozvoji nízkoprahových zařízení pro děti a mládež, nebyl kladen příliš velký důraz na vzdělání pracovníků. V současné době se situace mění k lepšímu a jak uvádějí standardy NZDM, tak i samotné organizace vyžadují po pracovnících odpovídající vzdělání.

Nepostradatelným je také fakt, aby pracovní tým mezi sebou dobře spolupracoval a měl mezi sebou dobré vztahy. Důležitou roli v tomto ohledu hraje *supervize* – supervizi rozumíme bezpečnou, laskavou a obohacující zkušenost. Supervizor má být průvodcem, který pomáhá supervidovanému jedinci, týmu, skupině nebo organizaci vnímat a reflektovat vztahy, vlastní

práci a nacházet další nová řešení problematických situací. Supervize může být zaměřena na prohloubení prožívání, lepší porozumění dané situaci, uvolnění tvořivého myšlení a rozvoj nových perspektiv profesního chování. Cílem supervize tak může být vyšší uspokojení z práce, zvýšení její kvality a efektivity, prevence profesního vyhoření (Český institut pro supervizi, 2006).

3. Historie vzniku nízkoprahových zařízení pro děti a mládež v České republice

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež jsou v České republice poměrně novou institucí. Vyvíjejí se u nás zhruba od druhé poloviny devadesátých let minulého století. K jejich největšímu rozvoji došlo právě na konci devadesátých let, v období mezi rokem 1999 a 2000.

Čechlovský (2005) se ve své diplomové práci „Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (volnočasová aktivita nebo sociální služba?)“ pustil do kratší historické exkurze vzniku NZDM u nás v České republice. Uvádí čtyři základní mezníky, které přispěli ke vzniku a zkvalitnění služeb poskytovaných NZDM.

3.1 Mezník první – streetwork

Velký význam pro vznik zařízení, která se ještě neoznačovala jako nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, spíše jen kluby pro děti a mládež, byl jistě streetwork, tedy práce na ulici, která se právě v těchto letech začala formovat.

Na základě usnesení vlády č. 341/94, k Programu sociální prevence a prevence kriminality, byla právě od roku 1994 experimentálně zavedena funkce sociálního asistenta. Tento sociální asistent byl zřízen jako určitý článek sociální prevence, který měl představovat specifickou terénní sociální práci s dětmi staršího školního věku a mládeží, ohroženou nebo již zasaženou sociálně – patologickým vývojem.

Sociální asistent byl definován jako specializovaný pracovník, který pracuje s cílovou skupinou v jejím „časoprostoru“. Tedy v místech a časech, kde se daná skupina vyskytuje. Cílovou skupinou se v tomto smyslu myslela převážně mládež, která žila rizikovým způsobem života či k tomuto způsobu života inklinovala. Většinou se jednalo o starší školáky, mládež a někdy i o mladší dospělé, kteří svůj volný čas trávili většinou neorganizovaně na ulicích, neměly žádnou smysluplnou činnost, jak svůj volný čas trávit. Často toto chování mohlo přejít v nežádoucí, ohrožující či obtěžující své okolí.

Nutné je zmínit také to, že streetwork se nerozvíjel pouze na úrovni státní správy. Se zavedením sociálních asistentů se streetwork začal rozvíjet také na úrovních nestátních organizací. Mezi první nestátní organizace, které tuto službu začaly zavádět, byly organizace pracující s drogově závislými a teprve později se metoda sociální práce rozšířila na další cílové skupiny, například na prostitutky, bezdomovce, Romy, neorganizované děti a mládež na ulici a další.

V tomto počátečním období zavádění streetworku, kdy scházelo vzdělávání v této problematice, zde byla snaha navázat spolupráci s kolegy ze zahraničí, kde již byla tato specifická forma sociální práce více rozvinutá.

Za klíčový bod se dá považovat navázání spolupráce se Spolkovou republikou Německo, konkrétně se Saskou sociální akademií. Ta koncipovala pro sociální asistenty ucelené vzdělávání v problematice streetwork, čímž se zasloužila o rozšíření teoretického zázemí této specifické formy sociální práce v České republice. Spolupráce se zahraničními kolegy přispěla nejen k rozvoji streetworku, ale také významně ke vzniku budoucích nízkoprahových zařízení.

Na základě vzdělání a inspirace saskými zařízeními začali sociální pracovníci zhruba od roku 1995 budovat svá zázemí – první „nízkoprahová centra pro děti a mládež“, kde se svými klienty docházeli z ulice.

Tak v této době vznikají centra a kluby například v Klatovech, Hradci Králové, Plzni, Českých Budějovicích (Kontaktní práce, Antologie textů, 2007, s. 303).

3.2 Mezník druhý – grantová politika

Velmi významným momentem, který ovlivnil další rozvoj nízkoprahových klubů pro děti a mládež, byly přímé grantové programy nadací, například program Děti ulice Nadace Open Society Fund Praha (realizován v letech 1999 – 2000), program Gabriel Nadace rozvoje občanské společnosti (léta 2001 – 2002) nebo program Fond mládeže firmy Levi Straus Nadace Via (v roce 2003).

V rámci těchto programů byla klubům poskytnuta významná finanční podpora. Nadační peníze v tomto období hrály významnou roli, protože ostatní finanční zdroje (od samospráv i orgánů státní správy) byly minoritní.

Na konci devadesátých let přišla vlna, při níž vznikla a usadila se další zařízení pro děti a mládež. Například program Děti ulice Nadace Open Society Fund Praha, který byl zaměřen na streetwork s dětmi a mládeží a práci v nízkoprahových zařízeních a komunitních centrech, podpořil celkově osm programů (např. Prevcentrum Ulita Blansko, Cheiron T v Táboře, Charitní Prevcentrum v Adamově, Centrum sociálních asistentů v Plzni atd.).

Program Gabriel Nadace rozvoje občanské společnosti podporoval projekty zaměřené na volný čas neorganizovaných dětí a mládeže ve věku 6 až 20 let, konkrétně i nízkoprahové kluby. V rámci programu Gabriel bylo podpořeno celkově 42 projektů v prvním kole a dalších 14 projektů v kole druhém. Ze současných nízkoprahových zařízení pro děti a mládež jsou to například Klub Zámek v Třebíči, Salesiánské středisko v Praze, Jižní pól a Krok v Praze, Futur v Chrudimi a spousta dalších.

Fond mládeže Levi Straus & Co Nadace Via byl zaměřen na podporu inovativních nízkoprahových klubů. Do tohoto programu se mohly přihlásit jen organizace vyzvané nadací, celkově jich bylo 23. Z celkem 16 přihlášených

projektů bylo nakonec podpořeno sedm - Ratolest v Brně, Milíčův dům v Jaroměři, Unie Kompas ve Zlíně, sdružení Cesta v Praze, Dokořán v Náchodě, Prevcentrum Uliita v Blansku, Krok v Praze.

Nadace České spořitelny a Nadace Via podpořily v roce 2006 především nově vzniklé nízkoprahové kluby.

Nadace Vodafone ČR a program VPOHO – program s těmito organizacemi byl dlouhodobě konzultován ve spolupráci s Českou asociací streetwork. Výsledkem je dlouhodobá spolupráce nejen na poli přímé grantové podpory. Za pomoci nadace vznikl informační portál www.streetwork.cz a následně televizní spoty podporující nízkoprahové kluby pro děti a mládež.

Bez cílené finanční podpory různých nadací by se rozvoj nízkoprahových zařízení pro děti a mládež nedostal tak rychle dopředu (Kontaktní práce, Antologie textů, 2007, s. 303).

3.3 Mezník třetí – pracovní skupina ČAS

Dalším a jedním z posledních významných kroků v historii nízkoprahových zařízení a klubů bylo založení pracovní skupiny nízkoprahových zařízení pro děti a mládež v rámci České asociace streetwork, o.s. Česká asociace streetwork, o.s. (dále jen ČAS), byla založena v roce 1997 jako profesní organizace, která sdružovala odborníky z praxe i teoretických pracovišť působících v oblasti streetwork.

Postupem času se začala řešit i problematika nízkoprahových zařízení pro děti a mládež. Tato problematika vyvrcholila v lednu roku 2001, kdy pracovní skupina NZDM vznikla. Důvodem ke vzniku pracovní skupiny, která byla zaštitěna ČASem, byla potřeba definování sama sebe jako nízkoprahových zařízení pro děti a mládež, vymezení se vůči ostatním činnostem s dětmi a mládeží a stanovení měřítek kvality.

Členy pracovní skupiny NZDM byli převážně pracovníci nízkoprahových zařízení pro děti a mládež z celé České republiky. Pracovní skupina

si vytýčila hlavní cíl, a to vytvoření standardů nízkoprahových zařízení pro děti a mládež. V průběhu roku 2001 byla vytvořena pracovní verze standardů, která v této podobě existuje prakticky stále. Tato pracovní verze standardů měla zásadní význam pro další rozvoj nízkoprahových zařízení pro děti a mládež.

Další činnost pracovní skupiny měla pro rozvoj nízkoprahových zařízení velký význam. Pod tlakem nově vznikajících materiálů, informací i odborného dialogu se řada zařízení začala profesionalizovat, zkvalitňovat práci a zvyšovat odbornou úroveň svých pracovníků i poskytovaných služeb.

Významným mezníkem v roce 2000 bylo také prosazení nízkoprahových zařízení pro děti a mládež do typologie sociálních služeb Ministerstva práce a sociálních věcí. Tento fakt umožnil čerpání financí z rozpočtu Ministerstva práce a sociálních věcí. Snahy o začlenění do sociálních služeb vyvrcholily ze strany ČAS připomínkami zákona o sociálních službách. Na základě těchto připomínek došlo v zákoně číslo 108/2006 Sb., o sociálních službách, k zařazení terénní práce a nízkoprahových zařízení pro děti a mládež mezi služby sociální prevence. Následně byla připomínkována i vyhláška, která tento zákon upravuje (Kontaktní práce, Antologie textů, 2007, s. 303).

3.4 Mezník čtvrtý – vzdělávání a kvalita

Od roku 2005 jsou realizovány dva projekty podpořené z Evropského sociálního fondu. Tyto projekty jsou realizovány Českou asociací streetwork, o.s. a Národním vzdělávacím fondem – CEKAS.

Jedná se o projekt „Profesní vzdělávání pracovníků a odborníků v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež (NZDM) a streetwork (SW) sdružených v ČAS“ pro oblast OPRLZ a „Systém vzdělávání pro pracovníky a odborníky v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež a streetwork v hlavním městě Praze“ pro oblast JPD3.

Projekty směřují především do oblastí rozvoje vzdělávání pracovníků v nízkoprahových službách. Dalším cílem je připravit poskytovatele těchto služeb na inspekce sociálních služeb tak, jak je definuje zákon o sociálních službách a dále zavádění standardů kvality do praxe.

Výsledkem těchto projektů jsou akreditované vzdělávací kurzy pro začínající a pokročilé pracovníky, kurz pro dobrovolníky a kurz pro supervizory v sociálních službách. Dalším výsledkem je pak projekt 49 realizovaných šetření kvality u poskytovatelů služeb Nízkoprahových zařízení pro děti a mládež a streetwork (Kontaktní práce, Antologie textů, 2007, s. 303).

4. Nízkoprahová zařízení jako součást systému sociálních služeb

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež spadají do resortu sociálních služeb, což vyplývá ze Standardů kvality sociálních služeb pro nízkoprahová zařízení pro děti a mládež. Ještě před zařazením nízkoprahových zařízení pro děti a mládež do systému sociálních služeb, je na místě si tento pojem vymezit.

Pojem sociální služba (social service) můžeme definovat:

Všechny služby, krátkodobé i dlouhodobé, poskytované oprávněným uživatelům, jejichž cílem je zvýšení kvality klientova života, případně i ochrana zájmů společnosti. V evropských zemích i v České republice je aktuální rozlišování mezi službami poskytovanými klientům (klientskými službami) a službami administrativními. Tento protiklad je používán na podporu snah o změnu tradičního, administrativního pojetí sociální práce (spočívajícího zejména v rozdělování dávek a rozhodování o náhradní rodinné péči) ve prospěch přímé práce s klienty, s jejich rodinami a skupinami a také s komunitami. Sociální služby jsou nyní v České republice definovány v zákoně o sociálních službách (z. č.108/2006 Sb.), v širším pojetí však sociální služby spadají do řady resortů státní správy (Matoušek, 2008).

Pojem sociální služba je používán v následujících souvislostech:

- jako druh sociální péče poskytované konáním státní nebo obecní instituce ve prospěch jiné osoby,
- jako činnost ve prospěch občanů poskytované soukromoprávní nebo veřejnoprávní institucí přímo nebo soukromoprávní institucí za podpory veřejnoprávní instituce,
- jako sociální práce (odborná činnost profesionálních pracovníků) ve prospěch lidí v sociální nouzi,
- sociální služby mohou být poskytované za úplatu nebo bezúplatně (Čechlovský, 2003).

4.1 Standardy kvality sociálních služeb

Standardy odborné způsobilosti upravují fungování nízkoprahových zařízení pro děti a mládež. Upravují kvalitu poskytovaných služeb. Přispívají také k hodnocení kvality a rovněž efektivity poskytovaných programů.

Standardy jsou členěny (Bednářová, 2003):

- a) *procedurální standardy* – které popisují, jak má být služba poskytována,
- b) *personální standardy* – které určují, kdo může službu vykonávat a poskytovat,
- c) *provozní standardy* – které stanovují, kde a v jakých podmínkách může být služba poskytována a vykonávána.

4.2 Standardy kvality sociálních služeb pro nízkoprahová zařízení pro děti a mládež

Tak jako všechny sociální služby mají i nízkoprahová zařízení pro děti a mládež své vlastní standardy. Tyto standardy vznikly jako návrh pracovní

skupiny NZDM, která vznikla, jak již bylo dříve uvedeno, v rámci České asociace streetwork, o.s., v roce 2001. Standardy upravují fungování nízkoprahových zařízení pro děti a mládež a definují realizaci práce s neorganizovanou mládeží a dětmi.

Uváděné standardy, vydané pracovní skupinou NZDM, přejímají a doplňují Standardy kvality sociálních služeb, které vydalo Ministerstvo práce a sociálních věcí. Jsou doplněny především o ukazatele kvality, které mají umožnit jejich aplikaci přímo pro potřeby nízkoprahových zařízení pro děti a mládež.

Standardy popisují, jak má vypadat kvalitní sociální služba. Jsou souborem měřitelných a ověřitelných kritérií. Jejich smyslem je především umožnit průkazným způsobem posoudit kvalitu poskytované služby.

Rovněž i Standardy kvality sociálních služeb pro nízkoprahové zařízení pro děti a mládež jsou členěny do tří hlavních oddílů:

- a) *procedurální standardy* – stanovují, jak má poskytování služby vypadat, na co je potřeba si dát pozor při jednání se zájemci o službu a jak službu přizpůsobit individuálním potřebám klientů,
- b) *personální standardy* – věnují se personálnímu zajištění služeb, kvalita služby je přímo závislá na pracovnících, a to na jejich dovednostech a vzdělání, vedení a podpoře, na podmínkách, které pro práci mají,
- c) *provozní standardy* – definují podmínky pro poskytování sociálních služeb, soustřeďují se především na prostory, kde jsou služby poskytovány, na dostupnost, ekonomické zajištění služeb a rozvoj jejich kvality (Standardy kvality sociálních služeb pro nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, 2006).

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež by tak měla splňovat dané standardy, aby zajistila pro své klienty kvalitní sociální služby. V praxi standardy usnadňují zakládání nových nízkoprahových zařízení pro děti

a mládež a úpravu fungování již zaběhnutých klubů. Umožňuj tak poskytování služeb stále kvalitnějších a profesionálnějších.

5. Nízkoprahová zařízení v systému primární prevence v České republice

„Primární prevencí“ rozumíme veškeré konkrétní aktivity realizované s cílem předejít problémům a následkům spojeným se sociálně patologickými jevy, případně minimalizovat jejich dopad a zamezit jejich rozšíření (Strategie prevence, 2005).

Strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže (2005) rozlišuje prevenci na specifickou primární prevenci a nespecifickou primární prevenci.

Specifická primární prevence je systém aktivit a služeb, které se zaměřují na práci s populací, u níž lze v případě jejich absence předpokládat další negativní vývoj, který se snaží předcházet nebo omezovat nárůst jeho výskytu. Součástí systému jsou Standardy primární prevence, od jejichž naplňování při preventivních aktivitách se očekává dodržení potřebné úrovně a kvality daných aktivit. Specifické primárně – preventivní programy v oblasti prevence jsou tedy programy, které se explicitně zaměřují na určité cílové skupiny a snaží se hledat způsoby, jak předcházet vzniku a rozvoji sociálně patologických jevů. Právě jasná profilace těchto programů (snaha působit selektivně, specificky) na určitou formu rizikového chování odlišuje tyto programy od programů nespecifických. Specifičnost programů je dále dána nutností zaměřit se na určitou cílovou skupinu, jevící se jako ohroženější či rizikovější, než skupiny jiné. Není (ekonomicky ani odborně) smysluplné, aby všemi typy těchto programů procházely např. všechny děti, ale pouze ty, u nichž předpokládáme vyšší pohotovost k rizikovému chování (ať již z hlediska věkového, sociálního apod.). Nejjednodušší definicí specifických preventivních programů je tzv. ekonomická negativní definice: Programy specifické primární prevence jsou všechny takové programy, které by

neexistovaly, kdyby neexistoval problém sociálně patologických jevů, tj. tyto programy by za neexistence fenoménu sociální patologie nevznikaly a nebyly rozvíjeny.

Nespecifickou primární prevencí se rozumí aktivity, které tvoří nedílnou součást primární prevence a jejímž obsahem jsou všechny metody a přístupy umožňující rozvoj harmonické osobnosti, včetně možnosti rozvíjení nadání, zájmů a pohybových sportovních aktivit. Programy nespecifické prevence (např. různé volnočasové aktivity) by existovaly a byly žádoucí i v případě, že by neexistovaly sociálně patologické jevy, tj. bylo by i v takovém případě smysluplné tyto programy rozvíjet a podporovat. Nespecifické programy v tomto smyslu nelze vztahovat k určitému fenoménu, jehož výskytu se program snaží předcházet (působí obecně, nespecificky), nebo jeho výskyt alespoň posunout do vyššího věku cílové skupiny. Jako primární prevence jsou s úmyslem získání finančního příspěvku velmi často prezentovány nejrůznější volnočasové aktivity.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy je resortem, který je pověřen koordinací primární prevence v České republice. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy dále spolupracuje s dalšími institucemi, a to jak na horizontální úrovni, tak vertikální úrovni.

Na horizontální úrovni Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy aktivně spolupracuje s věcně příslušnými resorty, kam řadíme Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo vnitra, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo obrany a dále s nadresortními orgány, tj. Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky při Úřadu vlády a Republikový výbor prevence kriminality při Ministerstvu vnitra. V těchto orgánech jsou zastoupeny všechny věcně příslušné resorty.

Na vertikální úrovni Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy metodicky vede a koordinuje síť koordinátorů, tvořenou krajskými školskými koordinátory prevence - pracovníci odborů školství, mládeže a tělovýchovy krajských úřadů, metodiky prevence - pracovníci pedagogicko – psychologických

poraden a školními metodiky prevence - vybraní pedagogové ve školách a školských zařízeních (Strategie prevence, 2005).

Primární prevence nízkoprahových klubů pro děti a mládež spočívá především v tom, že se kluby snaží děti a mládež v jejich období dospívání provázet. Období dospívání je jistě velmi rizikovým časem pro možné ohrožení sociálně patologickými jevy. Kluby mohou pomoci dětem a mládeži nalézt svou identitu, pomáhat v oblasti rodinných problémů, problémů ve škole, v oblasti kamarádkých či partnerských vztahů a podobně.

5.1 Standardy odborné způsobilosti poskytovatelů programů primární prevence užívání návykových látek

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy má významný a nezastupitelný podíl v oblasti primární prevence rizikového chování dětí a mládeže v České republice, jak už jsem uváděla výše.

Základním principem strategie prevence rizikového chování je ve školství výchova dětí a mládeže ke zdravému životnímu stylu, k osvojení pozitivního sociálního chování a zachování integrity osobnosti.

Primární prevence předpokládá řadu spolupracujících složek. Vedle obecně známých prvků systému, jakými jsou rodina, škola a školská zařízení, jsou velice důležité různé zájmové organizace, občanská sdružení, místní samosprávy, zdravotnická zařízení, duchovní sdružení, policie, kulturní střediska, různé podnikatelské subjekty apod.

Smyslem standardů je seznámit poskytovatele preventivních aktivit s kritérii, která musí splňovat a podle nichž se bude jejich činnost posuzovat (Standardy odborné způsobilosti poskytovatelů programů primární prevence užívání návykových látek, 2005).

Standardy jsou rozděleny na tři základní oddíly:

- a) *primární prevence užívání návykových látek* – tento oddíl se zaměřuje především na stanovení obecných kritérií a cílů standardů primární prevence užívání návykových látek. Definuje základní pojmy jako např. „kvalitní program“, „zdravý způsob života“, „závislost na návykových látkách“ apod.; vymezuje cílové skupiny, pro které jsou programy primární prevence určeny (např. předškolní věk (3 – 6 let), mladší školní věk (6 – 12 let), starší školní věk (12 – 15 let) atd.) a dále zásady efektivní primární prevence zneužívání návykových látek;
- b) *standards odborné způsobilosti: obecná část* - druhý oddíl uvádí, jak jsou jednotlivé oddíly hodnoceny a bodovány. Podrobně charakterizuje poskytované služby, jak by měly vypadat, probíhat, aby byly kvalitní. Hodnotí se např. dostupnost a cíle preventivních programů, práva klientů, zhodnocení prostředí apod;
- c) *standards odborné způsobilosti: speciální část* – speciální část rovněž uvádí hodnocení a bodování programů. Jedná se o Programy specifické primární prevence poskytované v rámci školní docházky, Programy specifické primární prevence poskytované mimo rámec školní docházky, Programy včasné intervence, Vzdělávací programy v oblasti specifické primární prevence a Ediční činnost v oblasti primární prevence.

6. Služby nízkoprahových zařízení pro děti a mládež

Současný zákon definuje sociální službu takto:

sociální službou je činnost nebo soubor činností podle tohoto zákona zajišťujících pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění (ust. § 3 odst. a) zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách).

Podle této definice zákona o sociálních službách jsou nastaveny cíle nízkoprahových zařízení pro děti a mládež a také činnosti a postupy, které směřují k naplňování těchto cílů.

V praxi poskytovatelů a v Pojmosloví Nízkoprahových zařízení pro děti a mládež (2008) jsou tyto činnosti rozčleněny na:

- pobyt v zařízení,
- sociální služby (výkony sociálních služeb),
- preventivní, výchovné a pedagogické programy,
- volnočasové aktivity.

6.1 Pobyt v zařízení

Rozumí se jím pobyt v zařízení bez dalšího čerpání ostatních služeb poskytovaných v zařízení. Jedná se o vytvoření příležitosti pro intaktní práci a specifické preventivní programy zaměřené na skupinu. Uživateli je poskytováno teplo, světlo, místo k sezení a odpočinku (Pojmosloví Nízkoprahových zařízení pro děti a mládež, 2008).

6.2 Sociální služby – popis intervencí realizovaných ve prospěch uživatelů

Jedná se o služby poskytované klientům nízkoprahových zařízení. Níže uvedené intervence vedou k naplňování procesu individuálního plánování a k vytváření individuálního plánu s uživatelem (Pojmosloví Nízkoprahových zařízení pro děti a mládež, 2008).

Kontaktní práce – jedná se o specifický druh kontaktu s klientem, který má za cíl vytvořit dostatečnou vzájemnou důvěru a podmínky potřebné pro rozvíjení kontaktu a poskytování dalších služeb. Součástí je hledání a upevňování hranic komunikace s klientem a kultivování jeho schopnosti vyjádřit své potřeby a naučit se využívat existující nabídky služeb. Kontaktní

práce má nejčastěji podobu rozhovoru v přirozeném prostředí uživatele (např. v kontaktní místnosti, na ulici, v klubu).

Situační intervence - sociálně pedagogická práce v situacích s výchovným obsahem. Pracovník do nich vstupuje do interakcí, které nastávají mezi uživateli služby, přináší podněty, reflektuje situaci a používá další techniky, které vytvoří či zvýrazní výchovný efekt situace.

Informační servis klientovi – poskytování specifických informací pracovníkem klientovi. Informační servis je prováděn ústní formou, může být doplněn také písemnou formou – letáky, vytištění údajů. Tématicky mohou být informace zaměřeny na základní instrumentální témata (např. škola, rodina, shánění brigády, vztahy), sociálně právní a zdravotní témata (právní normy, bezpečný sex, rizika užívání návykových látek) nebo specifická témata – dle dohody s uživatelem.

Poradenství – odehrává se formou rozhovoru s klientem nejlépe v samostatné místnosti. Obsahuje vyhodnocení situace, nabídku rady, informací a řešení vedoucí k odstranění obtíží. Jde o řešení aktuálních problémů a o zvyšování kompetence uživatele tyto problémy řešit. Poradenství v NZDM se nejvíce zaměřuje na záležitosti vztahů, rodiny, sexu, návykových látek, školy, volného času, sociálně právní a jiné.

Krizová intervence / pomoc v krizi – řešení krizové situace vzniklé v životě klienta. Jde o diagnosticko – terapeutický přístup přispívající ke zvládnutí psychické krize. Může jít o pozorování chování klienta s důrazem na posouzení aktuálního psychického stavu, rozhovor směřovaný k základní orientaci v příčinách krizového stavu, cílenou intervenci zaměřenou na zvládnutí potíží. Intervence obsahuje také návrh opatření. Rozsah intervence závisí na tom, zda je pracovník kvalifikován pro krizovou intervenci. Pracovník bez kvalifikace poskytne klientovi v krizi pomoc pouze v rozsahu akutní intervence s odkázáním na odborníka (eventuálně doprovodem).

Zprostředkování dalších služeb – jedná se o dojednání návazné služby v zařízeních návazné péče, fyzický doprovod do těchto zařízení a asistenci při jednáních v těchto zařízeních.

Kontakt s institucemi ve prospěch klienta – jedná se o intervence realizované pracovníkem (ústně, telefonicky, písemně) u institucí návazné péče nebo dalších institucí, které ovlivňují klientův život. Kontakt je realizován se souhlasem a vědomím klienta (nejlépe za jeho přítomnosti).

Případová práce – dlouhodobá individuální práce. Děje se plánovaně, při zachování následujícího postupu:

- společné vydefinování kontaktu,
- vytvoření podrobného individuálního plánu a stanovení podmínek kontraktu,
- vedení podrobné dokumentace, s níž je klient obeznámen,
- pravidelné revize kontraktu s klientem (zda se kontrakt naplňuje),
- práce je časově ohraničená, je stanoven její začátek a konec,
- konzultace vedení případu klienta na intervizních a supervizních setkáních týmu,
- pravidelná reflexe.

Skupinová práce / práce se skupinou – cílená aktivita poskytovaná skupině uživatelů, zaměřená na rozvoj psychosociálních dovedností, časově (prostorově) ohraničená.

Práce s blízkými osobami – informační servis, poradenství poskytované blízkým osobám uživatele (rodiče, přátelé, kamarádi,...), realizované pouze se souhlasem uživatele.

6.3 Preventivní, výchovné a pedagogické výkony

Jedná se o speciální programy, které jsou vytvořené pro potřeby dané cílové skupiny a lokality. Preventivními programy jsou myšleny programy specifické prevence (Pojmosloví nízkoprahových zařízení pro děti a mládež, 2008).

Jednorázové či příležitostné programy – jedná se o specifické programy. Může se jednat například o informační stánek na koncertě, distribuci letáků na veřejném shromáždění apod. Tyto programy (besedy, diskuze) mohou být realizovány v zařízení či mimo ně, a to buď interními či externími pracovníky.

Dlouhodobé programy – tyto programy obsahují předávání specifických znalostí, nácvik specifických dovedností a chování (bezpečné sexuální chování, návykové látky). Jejich uplatňování probíhá prostřednictvím standardních výkonů NZDM, především: kontaktní práce, situační intervence, informační servis uživatelů, poradenství, besedy, diskuze. Tyto složky jsou navzájem provázány. Součástí programů je evaluace výsledků.

Doučování – školní či mimoškolní látky. Základní formou je doučování individuální. Doučování skupiny lze realizovat pouze na základě velmi specifických potřeb cílové skupiny a lokality (např. v sociálně vyloučených lokalitách, kde chybí další zařízení v rámci sítě služeb.), doučování může být dlouhodobé (např. pravidelná pomoc s přípravou na reparát) nebo krátkodobé (asistence s domácí úlohou). Rozvoj kognitivních a motorických dovedností, hygienických a společenských návyků aj. (např. hygiena, schopnost hospodařit s penězi apod.). Lze vykázat například jako: situační intervence, informační servis, skupinová práce, kontaktní práce (Pojmosloví Nízkoprahových zařízení pro děti a mládež, 2008).

6.4 Volnočasové aktivity

Jde o aktivity poskytující náplň volného času, které nespádají do jiných výkonů NZDM (Pojmosloví Nízkoprahových zařízení pro děti a mládež, 2008).

Existuje tato hierarchie aktivit:

a) základní jednoduché instrumentální aktivity – realizuje uživatel ze své vlastní vůle a vlastní aktivitou. Pracovníci je pouze zprostředkovávají

(např. zapůjčí vybavení); jedná se například o poslech hudby, kreslení v prostorách klubu, pouštění filmu, který si uživatelé sami vybrali;

b) složitější volnočasové aktivity – realizuje uživatel ze své vůle a vlastní silou; pracovníci je pouze zprostředkují nebo poskytnou podporu (návodnou pomoc), aby je uživatel mohl smysluplně využívat; tyto aktivity jsou vytvářeny na základě zájmů a potřeb uživatelů a s jejich spoluúčastí, jedná se například o hudební zkušebnu, výtvarnou dílnu, počítačovou místnost; tyto aktivity mohou uživatelé vykonávat samostatně, bez instruktáže pracovníka;

c) akce, které iniciovali samotní uživatelé – u jejich realizace dochází ke kooperaci mezi uživateli a pracovníky, pracovníci usilují o zvýšení organizačních dovedností uživatelů a jejich seberealizaci;

d) akce, které slouží ke zpestření rutiny (každodennosti) klubu nebo k propagaci zařízení – koncerty, turnaje, výjezdní akce atd., připravují je sami pracovníci klubu a pokud je to možné, zapojují do realizace i uživatele;

e) dílny – pravidelné či nepravidelné akce, na nichž je zajištěn lektor - interní nebo externí pracovník, uživatel může dílnu vyhledat a volně se zapojit do nabízených aktivit.

7. Nízkoprahový klub pro děti a mládež „Vrtule“

Nízkoprahový klub „Vrtule“ se nachází v Praze 8 – Kobylisích. Tento klub je provozován pod záštitou římskokatolické církve. Je umístěn u Salesiánského střediska pro mládež. Zde se nachází tři základní programy střediska, a to: Oratoř, Horolezecká stěna s posilovnou a Nízkoprahový klub „Vrtule“.

Klub je otevřen ve všední dny kromě pátku, kdy bývají občas pořádány jednorázové akce (koncerty, diskotéky) v čase od 14 do 20 hodin.

7.1 Historie klubu

Zřizovatelem střediska mládeže je Salesiánská provincie Praha. Středisko mládeže má samostatnou právní subjektivitu a vlastní hospodaření. Salesiáni Dona Bosca patří mezi kongregace v katolické církvi. Jejich hlavním

posláním je sociální, pedagogická, výchovatelská a duchovní pomoc mladým lidem.

Salesiánské středisko mládeže zahájilo svou činnost v roce 1991, jako samostatný subjekt působí od roku 1995. V roce 2003 se transformovalo z účelového zařízení církve na obecně prospěšnou společnost (registrace v obchodním rejstříku – oddíl O, vložka 296).

Středisko mládeže nabízí prostředí pro setkávání dětí a mladých lidí, kteří nejsou zapojeni do pravidelných zájmových činností a tudíž vzrůstá jejich ohrožení sociálně patologickými jevy. Je pro ně centrem, kde se mohou setkávat, navzájem komunikovat a zapojovat se do různých aktivit.

Nízkoprahový klub „Vrtule“ je již šest let součástí nabídky Salesiánského střediska mládeže. Od roku 2003, kdy byl transformován na nízkoprahový klub, pracovníci klubu systematicky rozvíjejí především rovinu sociálních služeb.

V roce 2004 se klub „Vrtule“ stal členem České asociace streetwork. V roce 2007 klub úspěšně absolvoval Hodnocení kvality poskytovaných služeb České asociace streetwork a v tomto roce se také stal poskytovatelem sociálních služeb registrovaných Ministerstvem práce a sociálních věcí (Výroční zpráva 2007, Salesiánské středisko mládeže Praha – Kobyličky, 2007).

7.2 Financování klubu

Financování klubu je zajišťováno jak ze státních, tak nestátních organizací. Za rok 2007 činily celkové náklady projektu 959.660,- Kč.

Přehled jednotlivých zdrojů na financování projektu:

- Magistrát hl. města Prahy – oblast sociálních služeb,
- Magistrát hl. města Prahy – prevence,

- Ministerstvo práce a sociálních věcí,
- Nadace Vodafone,
- vedlejší hospodářská činnost organizace

(Výroční zpráva 2007, Salesiánské středisko mládeže Praha – Kobylisy, 2007).

8. Nízkoprahový klub pro děti a mládež „Suterén“

Nízkoprahový klub „Suterén“ se nachází na Praze 6 – Břevnově a spadá pod o. s. Prev – centrum. Základním posláním o. s. Prev – centrum je realizace primární a sekundární prevence a poskytování psychosociální pomoci osobám ohroženým závislostmi a dalšími společensky nežádoucími jevy.

O. s. Prev – centrum má tři základní centra: Centrum primární prevence (CPP), Centrum poradenství pro mládež a rodiny (CPMR) a Centrum komunitních aktivit (CKA), kde stěžejní službou je právě Nízkoprahový klub pro děti a mládež „Suterén“.

Centrum komunitních aktivit si klade za cíl doplňovat specifickou prevenci realizovanou na základních školách, také prevencí nespécifickou, a tím vytvořit v lokalitě Prahy 6 komplexní systém prevence v komunitě.

Klub je otevřen vždy v pondělí, úterý a čtvrtek od 15 do 19 hodin. Každou středu je provozována terénní práce.

8.1 Historie klubu „Suterén“

V roce 1997 bylo založeno o. s. Prev – Centrum. Jedním z prvních cílů byla realizace dlouhodobého programu specifické primární prevence užívání návykových látek a jiných sociálně nežádoucích jevů na základních školách.

13. prosince 2001 se uskutečnilo oficiální zahájení provozu programů o. s. Prev – Centrum v nových prostorách v ulici Meziškolská 2, Praha 6. V roce 2002 vzniklo Centrum komunitních aktivit a současně se začal rozvíjet i Nízkoprahový klub pro děti a mládež.

V roce 2004 Městský úřad Prahy 6 zajistil rekonstrukci suterénních prostor v ulici Meziškolské 2 a v roce 2005 byl slavnostně zahájen provoz Centra primární prevence a také Centra komunitních aktivit včetně Nízkoprahového klubu pro děti a mládež „Suterén“.

V roce 2006 došlo k zahájení pilotního provozu terénní sociální práce na Praze 6., dále pak také k zahájení výjezdových pobytů s klienty Nízkoprahového klubu pro děti a mládež „Suterén“ v rámci Centra komunitních aktivit (Výroční zpráva o. s. Prev – centrum 2007, 2008).

8.2 Financování klubu „Suterén“

Nízkoprahový klub „Suterén“ je financován ze státních i nestátních organizací. Za rok 2007 činily celkové náklady projektu 1.675.025,- Kč.

V roce 2007 se na financování klubu „Suterén“ podílely:

- Ministerstvo práce a sociálních věcí,
- Městský úřad Praha 6 (Projekt zdravá 6),
- Magistrát hl. města Prahy – sociální odbor,
- NROS VPOHO Vodafone,
- Magistrát hl.města Prahy – prevence kriminality,
- Městský úřad Praha 6 (odbor školství),
- NROS Pomozte dětem,
- Magistrát hl. města Prahy OMT,
- Nadace O2

(Výroční zpráva o. s. Prev – Centrum 2007, 2008).

9. Nízkoprahový klub pro děti a mládež „Husita“

Nízkoprahový klub „Husita“ je rovněž certifikovaným programem, je provozován pod záštitou Husitské církve a nachází se na Praze 3 – Žižkově. Klub je otevřen ve všední dny kromě pátku, v čase od 14 do 18 hodin, pro děti ve věkovém rozpětí od 6 do 26 let. Kromě dětí umožňuje klub návštěvu i jejich rodičům, kteří zde mohou požádat o sociální poradenství.

9.1 Historie klubu „Husita“

Husitské centrum, o. p. s., navázalo v roce 2003 spolupráci s Městskou částí Praha 3 – odborem sociálních věcí. Při této spolupráci v rámci jednotlivých jednání vyšlo najevo, že v Praze 3 a v okolí se vyskytuje narůstající počet dětí ze sociálně slabých a i jinak znevýhodněných rodin, které na ně nedohlízejí v jejich volném čase. Děti tak mají příležitost a možnost zapojovat se do nebezpečných skupin, ve kterých pak často páchají trestné činy, užívají návykové látky, dochází k šikaně apod.

S ohledem na uvedené započala v únoru 2004 terénní práce v ulicích Žižkova. Dobrovolníci kontaktovali děti přímo na ulici, snažili se s nimi hovořit, nabízeli jim k zapůjčení pomůcky pro volnočasové aktivity, např. míče, tenisové rakety, křídly, hudební nástroje apod. V průběhu terénní práce se podařilo získat důvěru nemalého počtu dětí a často i jejich rodičů. Terénní práce se rozšiřuje a zdárně pokračuje dodnes.

V říjnu 2004 se podařilo Husitskému centru, o. p. s., na Náměstí Barikád 1, Praha 3, otevřít Nízkoprahový klub pro děti a mládež „Husita“. Otevřením tohoto zařízení dostaly děti a mládež možnost zapojit se do nového „zdravého“ kolektivu, rozvíjet své schopnosti a dovednosti pomocí nabízených činností a aktivit. Ti starší mají možnost naučit se plánovat si kvalitnější budoucí život, než jaký je obvyklý v prostředí, ve kterém se zpravidla pohybují (Výroční zpráva 2007, Husitské centrum o. p. s.).

9.2 Financování klubu

Klub „Husita“ je rovněž certifikovaným programem. Své finance získává převážně od státních organizací a menší část finančních prostředků je pak získávána od nestátních organizací. Finančními zdroji na provoz zařízení jsou granty, dotace či sponzorské dary. Jak již bylo dříve uvedeno, klub je pod záštitou Husitské církve a tato klubů poskytuje prostory. Pokud jde o pracovníky klubu, jsou placeni jako zaměstnanci církve.

Za rok 2007 finanční zdroje na provoz činily celkem 323.000,- Kč.

V roce 2007 byl klub financován:

- Magistrátem hl. města Prahy,
- Radou Městské části Praha 3,
- Ministerstvem práce a sociálních věcí,
- Pražskou diecézí CČSH,
- příspěvky rodičů na výlety,
- příspěvky (kroužky keramiky)

(Výroční zpráva 2007, Husitské centrum o. p. s.).

10. Cíle výzkumu a výzkumné otázky

10.1 Cíle výzkumu

Výzkum jsem zaměřila na srovnání tří nízkoprahových klubů pro děti a mládež. Všechny tři kluby se nachází na území hlavního města Prahy, všechny jsou certifikovanými programy, každý z nich je specifický svým zřizovatelem. Dva z klubů jsou pod záštitou dvou různých církví. Klub

„Husita“, jak vyplývá z názvu, zaštiťuje církev husitská a klub „Vrtule“ je zaštiťován církví římskokatolickou.

Pokud jde o výzkum, zajímalo mne, zda se tyto kluby nějak liší v přístupu ke svým klientům. Snažila jsem se porovnat jejich způsob organizace, podmínky pro výkon své činnosti, nabídku aktivit a preventivních programů poskytovaných v klubech. Mým záměrem bylo dané programy vzájemně „srovnat“, vytýčit slabá a silná místa jednotlivých klubů.

Tato studie nemůže sloužit jako srovnávací studie mezi všemi nízkoprahovými zařízeními pro děti a mládež a nabídkou jejich služeb v České republice, neboť srovnávaný vzorek je příliš malý a specifikován jen na území hlavního města Prahy. Výsledky tedy nemohou být použity pro generalizování problémů nízkoprahových zařízení pro děti a mládež v České republice.

Výzkum by však mohl přinést nové informace pro pracovníky v sociálních službách, kteří pracují v oblasti nízkoprahových zařízení pro děti a mládež a například je inspirovat do budoucna, kde a jak by se dala nabídka služeb těchto zařízení obohatit či rozšířit.

10.2 Výzkumné otázky

- 1) Je možné v přístupu jednotlivých nízkoprahových zařízení pro děti a mládež ke svým klientům identifikovat nějaká specifika?
- 2) Liší se poskytované služby klientům v jednotlivých zařízeních?
- 3) Měly by se stávající nízkoprahová zařízení pro děti a mládež v určitém směru změnit, aby byla využívána více klienty? Pokud ano, jak?

11. Metodologie výzkumu

V bakalářské práci jsem se zaměřila na kvalitativní výzkum vzhledem k velikosti zkoumaného vzorku. Pro realizaci výzkumu jsem použila

srovnávací analýzu, neboť se mi jeví jako nejvhodnější při srovnávání tří jednotlivých nízkoprahových zařízení.

Srovnávané kluby jsou v určitých kritériích odlišné, ale v mnoha naopak fungují stejně. Mají podobný způsob organizace, nabídku volnočasových aktivit, poskytování sociálních služeb a podmínky pro výkon své činnosti. Srovnávací metoda mi tedy pomohla posuzovat různá kritéria týkající se problematiky nízkoprahových zařízení pro děti a mládež.

Šetření jsem zaměřila na tři nízkoprahové kluby pro děti a mládež v Praze. První nízkoprahový klub, v němž jsem absolvovala odbornou praxi a prováděla výzkum, byl Nízkoprahový klub pro děti a mládež „Husita“, který se nachází na Praze 3 – Žižkově. Klub je pod záštitou husitské církve a funguje od roku 2004 (blíže viz. kapitola 9.).

Druhým klubem je Nízkoprahový klub pro děti a mládež „Suterén“, který se nachází na Praze 6 – Břevnově, zřizovatelem klubu je občanské sdružení Prev – Centrum. Klub funguje od roku 2002 (blíže viz. kapitola 7.).

Třetím klubem je Nízkoprahový klub pro děti a mládež „Vrtule“, který se nachází na Praze 8 – Kobylisy. Klub je pod záštitou římskokatolické církve a funguje od roku 2003 (blíže viz. kapitola 8.).

Jako metodu výzkumu jsem pro srovnání použila polostrukturovaný rozhovor, analýzu dokumentů a pozorování.

11.1 Výzkumný soubor

K výběru výzkumného souboru jsem použila „Metodu záměrného (účelového) výběru“. Tato metoda je zřejmě vůbec nejrozšířenější metodou výběru s jakou se při aplikaci kvalitativního přístupu setkáváme. Kritériem výběru je právě vybraná (určená) vlastnost (či projev této vlastnosti) nebo stav (např. příslušnost k určité sociální nebo jiné skupině). Znamená to, že na základě stanoveného kritéria cíleně vyhledáváme pouze ty jedince, kteří

toto kritérium (nebo soubor kritérií) splňují a současně jsou ochotni se do výzkumného vzorku zapojit (Miovský, 2006).

Tuto metodu jsem si zvolila především proto, že jsem se zaměřila na certifikované programy a dále také proto, že jsem si vybírala nízkoprahová zařízení z jiného prostředí a specifikem jsou jejich zřizovatelé.

Rozhovor probíhal ve všech zařízeních s pracovníky klubu. V klubu „Husita“ byl proveden rozhovor se čtyřmi pracovníky, v klubu „Vrtule“ s pěti pracovníky a v klubu „Suterén“ byl rozhovor poskytnut pouze dvěma pracovníky, protože v období mého výzkumu z tohoto klubu dva pracovníci odešli. Polostrukturované rozhovory (interview) probíhaly v měsíci květnu 2009.

Během rozhovoru s pracovníky jsem pokládala otázky (viz. Příloha č. 1), ale komunikace nebyla striktně vedena, každý pracovník mohl říci vše, co považoval za důležité a podstatné o klubu sdělit. Rozhovory trvaly přibližně 30 minut s každým pracovníkem a byly zaznamenávány na diktafon. Ke každému rozhovoru jsem si rovněž dělala písemné záznamy.

11.2 Práce s dokumenty

Informace, které mi byly sděleny pracovníky klubů při rozhovoru, jsem si ověřovala analýzou dokumentů. V každém nízkoprahovém zařízení mi bylo umožněno nahlížet do databáze klientů, poskytnuty výroční zprávy zařízení a dále také propagační materiály.

Dokumenty, které jsem analyzovala v Nízkoprahovém klubu pro děti a mládež „Husita“:

evidence klientů - pracovníci klubu vedou evidenci klientů, která jim napomáhá v přehledu o návštěvnosti klubu. Mají vypracované tabulky, do nichž vždy jeden z pracovníků zaznamenává každý otevřený den, kolik klientů klub navštívilo. Stálí klienti jsou v této evidenci již vedeni, nově příchozí jsou většinou kamarádi právě stálých klientů. Dále pak také vedou

dokumentaci o tom, co důležitého a podstatného se stalo během dne, kdy byl klub otevřen;

výroční zprávy - při stáži v klubu jsem měla možnost si pročíst všechny výroční zprávy od začátku fungování klubu, tedy od roku 2004. V tomto dokumentu jsou uvedeny činnosti, které byly poskytovány za každý daný rok nebo také činnosti, které nově vznikly.;

propagační materiály - nízkoprahový klub „Husita“ si vede od počátku svého fungování šanon, v němž jsou založeny všechny plakáty akcí, které klub pořádal.

Dokumenty, které jsem analyzovala v Nízkoprahovém klub pro děti a mládež „Suterén“:

evidence klientů - klienti jsou v klubu zapisováni pod svým kódem, který je stejný jako při terénní práci s drogově závislými lidmi. Každý nově příchozí klient má dostatek času na to, aby si v klubu zvykl a rozhodl se, zda klub bude navštěvovat. Klientovi je pak udělen kód skládající se z prvních tří písmen jména matky, dne narození, prvních tří písmen jeho jména a měsíce narození. Každý den si pracovník zaznamenává tyto kódy do složek a následně je přepisuje do dokumentů v počítači. Rovněž se zaznamenává, kdo například přivedl svého kamaráda nebo zda měl s něčím problém a potřeboval pomoc;

výroční zprávy - při stáži jsem měla možnost pročíst si výroční zprávy z let 2004 až 2007. Výroční správy se týkají celého o. s. Prev – Centrum. Zprávy jsou vypracovávány každým rokem a uvádějí přehled své činnosti za daný rok;

propagační materiál - rovněž i klub „Suterén“ si ukládá všechny propagační materiály z akcí, které pořádá. V klubu jsou také k dispozici letáky volně k rozebrání. Děti a mládež tak mohou v písemné formě ukázat rodičům, kde tráví svůj volný čas nebo je také mohou předat dalším dětem.

Dokumenty vedené Nízkoprahovým klubem pro děti a mládež „Vrtule“, které jsem analyzovala:

evidence klientů - probíhá rovněž každý den. Klienti jsou v průběhu dne zapisováni pracovníkem klubu do evidenčních tabulek, které jsou pak přepisovány do dokumentů v počítači. Evidence klientů napomáhá především v přehledu o návštěvnosti klubu. Dále se zde uvádějí skutečnosti, které se v průběhu dne v klubu udály, zda se někdo obrátil na pracovníky s konkrétním problémem nebo se například řešily jiné konflikty;

výroční zprávy – rovněž v tomto klubu jsem při stáži měla možnost pročíst si výroční zprávy, a to až od roku 2003. Výroční zprávy nejsou zaměřeny pouze na Nízkoprahový klub „Vrtule“, ale na všechny programy poskytované salesiánským střediskem pro mládež;

propagační materiály – stejně tak si klub „Vrtule“ vede záznamy o všech konaných akcích. Většinou se jedná o plakáty, které tvořili i sami klienti, například o pořádaných koncertech, diskotékách a podobně.

11.3 Pozorování

Metoda pozorování mi sloužila především k ověřování získaných informací při rozhovorech s pracovníky nízkoprahových klubů.

V každém zařízení jsem strávila týden, kdy mě pracovníci seznámili s fungováním klubu, činnostmi klubu, poskytovanými službami. Ve všech klubech jsem se i já zapojila jako pracovník, a tím se lépe sžila a pronikla do fungování klubů. Měla jsem možnost se zapojit do všech aktivit, nahlížet do databází, evidencí klientů a prostudovat materiály o klubech v psané formě. Ve všech klubech jsem zažila velmi pozitivní přístup ze strany pracovníků.

Oblasti, které jsem sledovala během provádění výzkumu:

- cílová skupina klubu,
- technická vybavenost klubu,
- podmínky pro vstup a pobývání v klubu,
- nabídka volnočasových aktivit pro klienty,
- nabídka sociálních služeb,
- preventivní programy v klubech.

11.4 Metody zpracování a analýza dat

Data, která jsem získala při výzkumu v nízkoprahových klubech pro děti a mládež metodami uvedenými výše, interpretuji dále ve své práci. Při mém hodnocení bylo důležité si uchovat odstup a nadhled od všech klubů.

Pro realizaci výzkumu jsem použila srovnávací analýzu. Srovnávací analýza je výzkumná metoda založená na srovnání výchovných jevů a systémů (Průcha, 2001).

Srovnávací analýzu a metodu kontrastu a srovnání (viz. níže) považuji k vyhodnocování získaných dat za nejvhodnější ve vztahu k posuzování tří nízkoprahových zařízení pro děti a mládež, které jsou sice certifikovanými programy, ale působí v rozdílných lokalitách a je zde patrný rozdíl ve zřizovateli jednotlivých zařízení.

Metoda kontrastů a srovnání – někteří autoři upozorňují (Čermák a Štěpaníková, 1998), že v kontextu kvalitativních metod by mohla být některými ortodoxními zastánci kvalitativního přístupu vnímána jako nepatřičná. O její užitečnosti a významu však nelze pochybovat. Kontrastování je velmi důležitá technika, potřebujeme – li od sebe odlišit například dvě identifikované kategorie a upozornit na rozdíly mezi nimi, přestože mají zároveň mnoho společného. Stejně tak může být kontrastování velmi užitečné při zdůraznění některých kontextuálních odlišností některého fenoménu, který vlivem právě některých kontextuálních vztahů může mít různý charakter (Miovský, 2006).

Postupovala jsem především podle informací získaných při rozhovorech s pracovníky jednotlivých klubů, které byly zaznamenány na diktafon. Další metody, práce s dokumenty a pozorování, byly především metodami doplňujícími a ověřujícími, zda jsou získané informace od pracovníků klubů validní.

11.5 Etické normy a pravidla výzkumu

V průběhu realizace výzkumu byly dodržovány následující etické normy a pravidla:

- souhlas s účastí ve výzkumu – tzv. písemný informační souhlas účastníka výzkumu,
- ochrana soukromí a osobních údajů účastníků výzkumu (anonymní zpracování získaných dat),
- vlastní mlčenlivost,
- ochrana před poškozením či újmou účastníků výzkumu,
- dodržení dalších pravidel platných pro etiku v psychologickém výzkumu (např. ochrana vztahů mezi účastníky výzkumu a výzkumníky).

11.6 Výzkumná validita

Výzkumná validita byla zajištěna především triangulací dat z různých zdrojů, které v mém výzkumu představovaly pracovní týmy tří nízkoprahových zařízení pro děti a mládež a odborná literatura.

Metoda triangulace – znamená hledání a určování pozice předmětu výzkumu (zkoumaného jevu) prostřednictvím tří (a více) různých zdrojů dat, úhlů pohledů (perspektiv), měření, postojů, výzkumníků, způsobů interpretací atd. (Miovský, 2006).

11.7 Specifika výzkumu

Specifikem tohoto výzkumu bylo vybrání klubů z odlišného prostředí, lokality a také s ohledem na různost zřizovatele.

Dalším specifikem, které jsem již dříve uváděla, je skutečnost, že tento výzkum nelze generalizovat díky malému výzkumnému vzorku.

12. Výsledky výzkumu

Před samotným zahájením výzkumu jsem si stanovila konkrétní oblasti, kterým jsem se následně při výzkumu věnovala. Získána data z výzkumu jsou pak dále interpretována.

12.1 Cílová skupina

Nízkoprahový klub pro děti a mládež „Husita“

Nízkoprahový klub „Husita“ je jeden z mála, který má největší věkové rozpětí pro možnost vstupu do klubu. Husita je určen pro děti a mládež od 6 do 26 let. Nejsilnější věkovou skupinou, která klub navštěvuje, jsou dospívající mezi 12 až 16 lety. Velkou skupinou, která je v klubu zastoupena, je skupina romského etnika. Jedná se zhruba o 99 % všech klientů klubu.

Klub „Husita“ navštěvuje ročně asi 100 klientů. Počty navštěvujících se liší v průběhu roku. V letních měsících je to denně průměrně 20 až 30 klientů, v zimních měsících okolo 10 až 15 klientů.

Nízkoprahový klub pro děti a mládež „Suterén“

Klub „Suterén“ je určen pro děti a mládež ve věku od 12 do 19 let. Nejčastější věkový průměr návštěvníků klubu je 15 let. Ostatní věkové skupiny jsou v klubu zastoupeny zřídka. Do klubu „Suterén“ chodí i starší jedinci, například kolem 20 let, kteří jsou bývalými klienty klubu. Většinou zde hledají pomoc v sociálních službách. Jak jsem mohla vyzorovat, pracovníci klubu jsou ke všem velmi vstřícní a vždy rádi poradí a pomohou. Tito klienti v klubu déle nepobývají.

V klubu „Suterén“ se rovněž liší návštěvnost v letních a zimních měsících. Denní průměr v zimních měsících se pohybuje kolem 30 až 40 klientů a v letních měsících dochází do klubu průměrně 15 klientů denně.

Nízkoprahový klub pro děti a mládež „Vrtule“

Do klubu „Vrtule“ dochází především děti a mládež mezi 12 a 17 rokem. Nejčastěji zastoupený věkový průměr je 16 let. Klub samotný je určen pro věkovou skupinu dětí a mládeže ve věku od 13 do 20 let. Faktem je, že do klubu dochází i mladší nebo starší jedinci. Zajímavostí je, že tento klub navštěvuje dosti početná skupina cizinců, a to především Rusů a Ukrajinců. Zastoupení romského etnika v klubu představuje asi 30%.

Pracovníci klubu „Vrtule“ neuvádějí žádný významný rozdíl v počtech klientů docházejících v letních či zimních měsících. Všichni pracovníci se shodli na tvrzení, že do klubu denně dochází průměrně 25 až 30 klientů.

Shrnutí

Cílové skupiny všech tří klubů odpovídají nejčastější současné poptávce. Vyplňují volný čas především věkové skupině mezi 12 a 17 rokem. Zajímavou zjištěnou skutečností je, že klub „Husita“ a klub „Vrtule“ pracuje hodně s romskou klientelou. V klubu Vrtule působí externě i romský pracovník. V klubu Husita se zase velmi často pořádají koncerty romských skupin.

Dalším rozdílem je průměrná návštěvnost v letních a zimních měsících. Toto zjištění se mezi kluby jednoznačně odlišuje. Celoroční průměrné zastoupení klientů vykazuje pouze klub „Vrtule“. V klubu „Husita“ je nejvyšší zastoupení v létě a nejnižší v zimě, kdežto v klubu „Suterén“ je to přesně naopak.

12.2 Personál – úroveň vzdělání pracovníků, další profesní růst, supervize

Nízkoprahový klub pro děti a mládež „Husita“

V klubu „Husita“ pracují čtyři zaměstnanci, věková skladba pracovního týmu je ve věku od 23 do 30 let.

Dvě pracovnice v klubu zastávají roli sociálních pracovníků. Vysokoškolské studium absolvovaly na Husitské teologické fakultě Univerzity Karlovy. Jedna z pracovníků je současně vedoucí klubu „Husita“ a druhá je její zástupkyně. Jejich náplní je zejména poskytování sociálního poradenství. Dalším členem pracovního týmu je pracovnice, která absolvovala magisterské studium na umělecké vysoké škole se zaměřením na výtvarnou výchovu. Tato pracovnice se pravidelně věnuje dětem ve výtvarné dílně. Posledním členem pracovního týmu je pracovnice, která má dokončené středoškolské vzdělání – lidovou konzervatoř a v klubu vede především hudební kroužek.

Pracovní tým klubu „Husita“ má svého supervizora. Supervize se konají jednou měsíčně.

Klub poskytuje svým zaměstnancům další odpovídající vzdělání. Každý pracovník má svůj individuální vzdělávací plán, který je řádně naplňován. Všichni zaměstnanci mají povinnost účastnit se kurzů, které zvyšují jejich odbornost a rovněž se účastní kurzů zaměřených na práci s mládeží. Úroveň vzdělání pracovního týmu v klubu „Husita“ je vysoká.

Nízkoprahový klub pro děti a mládež „Suterén“

Klub „Suterén“ má rovněž čtyři zaměstnance ve věku od 22 do 30 let. Jedná se o mladý a vitální tým, obohacením je, že jeden z členů pracovního týmu je muž.

Jedna z pracovnic je opět vedoucí klubu, absolvovala vysokoškolské vzdělání v oboru sociální práce. Druhý pracovník vystudoval sociologii na Univerzitě Karlově. Třetí pracovnice je v současnosti studentkou sociální práce rovněž na Karlově univerzitě. Čtvrtá pracovnice v klubu začínala jako dobrovolník, ale nyní je stálým zaměstnancem. Nemá vysokoškolské vzdělání.

Klub má rovněž svého supervizora a supervize probíhají jednou měsíčně.

Klub umožňuje svým zaměstnancům další profesní růst, a to především v oblasti práce s mládeží. Každý pracovník je povinen splnit individuální plán svého profesního růstu. Jedná se převážně o školení, semináře a kurzy.

Nízkoprahový klub pro děti a mládež „Vrtule“

Pracovní tým klubu vrtule je pětičlenný, tvoří ho pracovníci ve věku mezi 20 až 30 lety. Vedoucím klubu je rovněž jeden z pracovníků, nyní dokončuje vysokoškolské studium na Univerzitě Karlově na pedagogické fakultě. Dalšími dvěma pracovnicemi jsou studentky filosofické fakulty Univerzity Karlovy v oboru sociální práce. Čtvrtou pracovnící je rovněž studentka pedagogické fakulty Univerzity Karlovy a pátou pracovnící je dívka středoškolského vzdělání, která v klubu působí jako kontaktní pracovnice (streetworker).

Klub má rovněž svého supervizora a supervize probíhají jednou měsíčně.

Klub zprostředkovává svým zaměstnancům další profesní růst. Jedná se především o kurzy, školení a semináře v oblasti práce s mládeží a sociální práce.

Shrnutí

Všechny tři kluby mají mladé a vitální týmy, které se neustále profesně vzdělávají. Nejmladšími pracovníky jsou zaměstnanci klubu „Vrtule“.

Ve všech klubech probíhá pravidelně jednou měsíčně supervize a zaměstnanci jsou dále profesně školeni v práci s mládeží a také v sociální práci.

Odborné vzdělání pracovníků v jednotlivých klubech a stejně tak jejich další profesní růst hodnotím jako velmi dobré a téměř shodné ve všech klubech. Většina pracovníků má zkušenosti z odborných praxí absolvovaných v rámci studia nebo jako dobrovolníci.

12.3 Technické vybavení klubu

Nízkoprahový klub pro děti a mládež „Husita“

Klub „Husita“ se nachází na Praze 3 – Žižkově. Klub je umístěn u husitského kostela, farnost klubu poskytuje tři menší místnosti, kdy jedna z nich je vyhrazena pouze personálu a slouží jako kancelář. Další místnost je vybavena třemi počítači a třetí místnost slouží jako klubovna. V této místnosti jsou umístěné všechny hračky a pracovní pomůcky. Zde se rovněž pořádají přednášky a různé skupinové akce. K dispozici je i malá kuchyňská linka se spotřebiči, kde je možno klientům nebo jejich rodičům uvařit kávu či čaj.

Ve společenské místnosti je umístěn video projektor a pracovní deska a klienti zde mohou pracovat s výtvarnými pomůckami, keramikou a podobně. Klub dále disponuje hudebními pomůckami. Již dříve jsem uvedla, že většinová klientela klubu je romského etnika. Je obecně známo, že tyto děti a mládež jsou velmi hudebně a pohybově nadané a tak se často v klubu koncertuje a tančí. Před klubem je malá terasa, která občas slouží jako místo pro koncerty převážně v jarních a letních měsících. Pracovníci klubu ke své činnosti s dětmi využívají také blízký park.

Nízkoprahový klub pro děti a mládež „Suterén“

Klub „Suterén“ je umístěn v budově o. s. Prev – Centrum na Praze 6 – Břevnově. V prostorách klubu se také nachází Centrum primární prevence. Spolu s centrem využívají velký sál, kde je umístěn stolní fotbálek, ping – pongový stůl, další stoly, které se využívají k hraní společenských her a je zde také umístěn video projektor. Provozuje se zde také výtvarný kroužek a kroužek hudební, k vypůjčení jsou kytary a klávesy.

Vedle sálu se nachází kuchyňka, kde je možno uvařit čaj, kávu apod. pro klienty i jejich rodiče. U kuchyňky se nachází sociální zařízení a také stůl s počítačem s přístupem na internet. Ke klubu patří i nově vybavená místnost, v níž jsou umístěny gramofony pro mixování. Tato místnost slouží i jako doučovací nebo k individuálním sezením s klienty. Poslední místností je kancelář pracovníků klubu.

Před klubem se nachází malá terasa se stoly, která bývá v jarních a letních měsících využívána pro výtvarný kroužek nebo pro realizaci různých her. K Prev – Centru rovněž patří velká zahrada, která je klienty využívána především ke sportovní činnosti.

Nízkoprahový klub pro děti a mládež „Vrtule“

Klub „Vrtule“ se nachází v Praze 8 – Kobylisích. Je umístěn vedle kostela a farnosti Salesiánů. Klub je součástí Salesiánského centra pro mládež, zde se nachází jak oratoř, tak i nízkoprahový klub.

Klub má pro využití svých volnočasových aktivit velké pole působnosti. Disponuje několika velkými místnostmi a také hřištěm a velkou zahradou. Hlavní místnost klubu je vybavena pódiem, kde se často pořádají koncerty začínajících, ale i známých kapel. Tato místnost je dále vybavena stolním fotbálekem, stoly, kde se realizuje výtvarný kroužek, dále pak barem, kde si klienti mohou za nízké ceny zakoupit pití či sladkosti. V místnosti je také umístěn video projektor a jeden počítač s internetem. V další místnosti jsou

umístěny dva ping – pongové stoly. Třetí místnost je zkušebna, která je vybavena kytarami, elektrickou kytarou, bubny, klavírem, klávesami.

Před klubem se nachází hřiště pro sportovní vyžití klientů. Často se zde pořádají volejbalové či basketbalové turnaje. Klienti často hrají také florbal nebo fotbal, na hřišti se rovněž jednou týdně pořádá kroužek šermu.

Shrnutí

Klub „Suterén“ a „Vrtule“ jsou na tom prostorově i vybavením poměrně stejně. Klub „Husita“ má pro realizaci svých služeb a volnočasových aktivit dosti malé prostory a pomůcky jsou také omezené. Tento klub má však oproti dvěma ostatním k dispozici více počítačů s internetem.

12.4 Podmínky pro vstup a pobývání v klubu

Nízkoprahový klub pro děti a mládež „Husita“

V každém nízkoprahovém klubu jsou daná pravidla a podmínky pro vstup a pobývání v klubu. Klub „Husita“ je určen pro nejširší věkovou skupinu. Pro všechny klienty bez rozdílů však platí dodržování daných pravidel, v opačném případě se může stát, že je klient z klubu vykázán, a to i na delší časový úsek.

V klubu se nepovoluje žádná diskriminace, šikana a jiné formy násilí. Není povoleno pít či vlastnit v průběhu návštěvy jakékoliv alkoholické výrobky nebo drogy. Tabákové výrobky by také neměly být přítomny, ale většina klientů kolem 16 let kouří, samozřejmě mimo prostory klubu. Je velmi obtížné uhlídat, aby se tabákové výrobky do klubu nedostaly. Při vstupu klient nemůže být pod vlivem omamných látek. Tato pravidla jsou velmi přísně kontrolována.

Nízkoprahový klub pro děti a mládež „Suterén“

Pravidla klubu „Suterén“ umožňují vstup do zařízení jakékoliv osobě ve věku od 12 do 19 let. Při vstupu a také pobývání v klubu je zakázáno vlastnit a užívat alkoholové výrobky, cigarety a drogy. Faktem je, že starší jedinci většinou kouří. Klub nepovoluje kouření, a to ani před kubem, klient musí být minimálně 10 metrů od klubu. Stejně jako v „Husitovi“ není povolena jakákoliv forma diskriminace a jiné formy násilí.

Pravidla rovněž zakazují sexuální aktivitu, ničení zařízení klubu apod. Každý klient je s těmito pravidly seznámen hned při první návštěvě klubu. Klient je povinen tato pravidla respektovat. Pravidla jsou v klubu vyvěšena na vhodném a přístupném místě, ve velkém formátu a stylisticky upravena, aby poutala pozornost. Tato pravidla tvoří základ fungování klubu.

Nízkoprahový klub pro děti a mládež „Vrtule“

Rovněž i klub „Vrtule“ má svá pravidla, která musí být v klubu klienty dodržována a respektována. Pravidla jsou obdobná jako v ostatních klubech. V klubu „Vrtule“ se rovněž neakceptuje užívání alkoholových výrobků nebo drog. Kouření je umožněno klientům na „kuřárně“, která je pro kouřící jedince vyhrazeným místem a kouřit zde mohou osoby starší 15 let. Přísně se také kontroluje, zda se v klubu neobjeví klient pod vlivem omamných látek.

Neakceptuje se rovněž jakákoliv diskriminace a jiné formy násilí. V případech, kdy by se klient choval nevhodně či násilně k jiné osobě či skupině osob, může být klient vykázan a také mu může být na určitou dobu zakázán do klubu vstup. Takovéto řešení však bývá užíváno až v krajních situacích.

Pravidla klubu jsou rovněž vyvěšena ve společenské místnosti a každý klient je s nimi seznámen hned při první návštěvě.

Shrnutí

Ve všech třech klubech platí obdobná pravidla a opatření, která napomáhají k dobrému fungování klubů. Pravidla jsou pracovníky dodržována dosti

přísně, především pokud jde o alkoholové výrobky a drogy. Stejně tak kouření klientů není respektováno v areálu klubu nebo v jeho bezprostřední blízkosti. Docela pozitivně hodnotím přístup ke kouření v klubu „Vrtule“, kde je přímo pro klienty starší 15ti let vyhrazena kuřárna. Pracovníci tak mají přehled o tom, kdo kouří a mohou jednotlivé klienty motivovat ke změně nebo jim podat informace ohledně rizik spojených s kouřením.

Pracovníci se s klienty snaží vycházet spíše jako jejich starší kamarádi, než jako přísní dospělí či kantoři. Pokud však klient poruší pravidla klubu nebo nějak vážně naruší jeho chod, jsou pracovníci schopni velmi rychle reagovat a ustát si svou roli pracovníka nízkoprahového zařízení.

Pracovníci všech tří klubů berou klienty jako rovnocenné a klient má právo vyjádřit svůj názor a postoj. V klubu „Husita“ je vyhrazená nástěnka, kam klienti mohou psát své dojmy, připomínky či požadavky. Pracovníci klubu na tyto připomínky reagují odepisováním na vzkazy, pokud se jedná o záležitosti, které je nutné řešit přímo s klienty, vyhradí si pro to vždy čas. Na nástěnce klienti mohou psát anonymně. V klubech „Suterén“ a „Vrtule“ to chodí obdobně, ale požadavky jsou většinou vznášeny klienty ústně.

V klubu „Suterén“ se jednou týdně pořádají tzv. „skupiny“, na nichž se řeší pravidla klubu, práva klientů a různé podněty a připomínky. Klienti toto shledávají jako velmi pozitivní, připadají si tak jako rovnocenná součást celého klubu.

12.5 Nabídka volnočasových aktivit

Nízkoprahový klub pro děti a mládež „Husita“

Mezi pravidelnou volnočasovou nabídku patří počítačová místnost, výtvarný kroužek, půjčování hudebních nástrojů, poslech hudby, hraní stolních her. Každé pondělí se v klubu promítá na video projektoru film nebo pohádka,

kteřou si sami klienti zvolí. Přes jarní a letní měsíce je klientům poskytnuta výpůjčka sportovního nářadí (fotbalové míče, basketbalové míče apod.), které klienti využívají především v blízkém parku.

Klienti jsou podporováni k vlastní aktivitě. Pracovníci klienty oslovují a nabízejí jim možnost realizace jejich aktivit. Z jednorázových akcí v klubu „Husita“ jsou to především výlety během víkendu, které se pořádají většinou jednou za dva měsíce. Také podle účasti klientů a finančních prostředků. Do těchto akcí spadají také různé koncerty v klubu, dále pak přednášky, které jsou často zaměřené na tematiku drog, rizikového chování, nemocí spojených s užíváním návykových látek apod. Tyto akce jsou v klubu prezentovány a propagovány plakáty a letáky.

Mezi akce, které klub pořádá, patří také letní tábor. Letos byl tábor pořádán v měsíci červenci v rekreačním středisku Úsvit u Telče a byl pořádán za spoluúčasti dalších klubů – klub „Ulita“, klub „Beztíže“ a „Centrem dětí a mládeže Teen Challenge International“.

Volnočasové aktivity jsou uskutečňovány jak v prostorách klubu, tak venku, především v blízkém parku. V tomto pracovníci shledávají velké pozitivum, jak oslovit další nové klienty.

Nízkoprahový klub pro děti a mládež „Suterén“

Klub „Suterén“ má mnoho aktivit, které nabízí svým klientům. Nejsou vyhrazeny přímo dny například na výtvarný či hudební kroužek. Záleží přímo na klientech, na co mají zrovna náladu.

Mezi pravidelné volnočasové aktivity tedy patří především možnost zahrát si ping – pong, stolní fotbálek, mixování na gramofonech, počítač, stolní hry. Klub poskytuje svým klientům také potřeby k výtvarné činnosti a hudební činnosti. V jarních a letních měsících klienti využívají především velké zahrady, která je součástí o. s. Prev – Centrum. Zde často klienti hrají fotbal, bengbington a další sportovní hry.

Mezi příležitostné aktivity, které jsou pořádány několikrát do roka, patří především pořádání jednodenních výletů. Klub „Suterén“ pořádá také akce s jinými kluby. V letošním roce to byl například ping – pongový turnaj s klubem „Vrtule“.

Klienti jsou podporováni k vlastní aktivitě. Mohou si pro své kamarády z klubu připravit různé soutěže, bojovky nebo uspořádat sportovní turnaje. Tyto akce se konají především na území klubu „Suterén“.

Jednou týdně probíhá v klubu streetwork. Pracovníci klubů se vydávají především na místa, kde se vyskytují samotní klienti. Zde s nimi tráví jejich volný čas různými volnočasovými aktivitami, které jsou přizpůsobené prostředí. Velmi často se pracovníci pohybují především v parcích Prahy 6, dávají se s klienty do řeči nebo hrají hry a snaží se tak oslovit další nové klienty.

Nízkoprahový klu pro děti a mládež „Vrtule“

Klub „Vrtule“ má velmi dobré prostory a možnosti, jak s klienty trávit jejich volný čas. Mezi pravidelné aktivity patří výtvarná dílna, hudební dílna, šermířský kroužek, stolní fotbal, ping – pong, kulečnick. Klub rovněž půjčuje klientům sportovní náčiní. Opět záleží na tom, čemu se klient v daný den a okamžik chce sám věnovat.

Mezi příležitostné aktivity klubu „Vrtule“ patří především pořádání promítacích večerů, diskotéky a koncerty. Na všechny tyto akce jsou klienti upozorňováni plakáty a také oznámením na webových stránkách klubu. Velmi zajímavou akcí bylo například sprejování a vytváření graffiti.

Nabídka klubu je velmi různorodá. Klienti jsou podporováni ke své vlastní aktivitě a pracovníci jím vycházejí vstříc. Klub také často pořádá soutěže nebo turnaje, na které pozývá i ostatní kluby.

V letních měsících klub rovněž pořádá tábor pro své klienty. Letos se tábor uskutečnil na faře ve Kvilně a tématem tábora letos byla Hvězdná brána.

Jednorázové akce, jako jsou koncerty a diskotéky, jsou pořádány v klubu, ale občas i venku. Tyto akce mohou navštěvovat všichni zájemci bez ohledu, zda jsou to již stálí klienti klubu či nikoliv. V tomto pracovníci shledávají velké pozitivum. Tyto akce jsou velmi dobrou cestou, jak oslovit více klientů i širší společnost.

Shrnutí

Nabídka volnočasových aktivit je ve všech třech klubech dosti podobná. Záleží také na vybavenosti a možnostech jednotlivých klubů. V tomto ohledu má jistě převahu především klub „Vrtule“ a následně klub „Suterén“, neboť mají k nabídce a k realizaci volnočasových aktivit rozhodně dostatek prostoru a také lepší vybavení. Všechny kluby podporují vlastní aktivitu klientů. Pracovníci motivují klienty a podporují je v realizaci vlastních aktivit.

Velmi kladně hodnotím jednorázové akce všech klubů. V klubu „Husita“ je rozhodně velmi pozitivní jejich nabídka preventivních programů v podobě přednášek a besed. Klub „Vrtule“ je zase výjimečný svými odpoledními a večerními akcemi jako jsou koncerty a diskotéky. Podle mého názoru je to dobrý nápad, jak klienty přilákat z ulice ve večerních hodinách, kdy už je většina klubů zavřených.

Víkendové akce, které jsou pořádány rovněž ve všech třech klubech, jsou samotnými pracovníky i klienty hodnoceny jako pozitivní, zatím však na těchto akcích není ještě dosti velká účast.

Letní tábory pořádané v klubech „Husita“ a „Vrtule“ jsou také výbornou alternativou, jak zapojit klienty k lepšímu využití jejich volného času. Na letních táborech ještě není tak velká účast klientů, jde především o nedostatek finančních prostředků na straně rodin klientů..

12.6 Nabídka sociálních služeb

Nízkoprahový klub pro děti a mládež „Husita“

Klub „Husita“ stejně jako ostatní nízkoprahové kluby v České republice nabízí sociální služby tak, jak jsem je vydefinovala v kapitole již dříve uvedené, do základní nabídky nízkoprahových zařízení.

Přesto je klub „Husita“ brán všemi klienty spíše jako volnočasové středisko. Sociální služby jsou poskytovány klientům individuálně a jen na jejich žádost. V klubu se poskytuje především poradenství, a to převážně starším jedincům, občas i klientovi a jeho rodině. Klub „Husita“ je navštěvován zejména romskou klientelou, a proto je poskytování sociálních služeb pro pracovníky dosti obtížné. Většina klientů se na pracovníky se svými problémy neobrací.

Nízkoprahový klub pro děti a mládež „Suterén“

V klubu „Suterén“ patří poskytování sociálních služeb k základní nabídce. Převážně se jedná o poskytování poradenství u starších klientů, kteří do klubu docházejí i nad stanovenou věkovou hranici klientů, pro které je klub definován.

V klubu pracovníci především poskytují „Informační servis klientovi“ a „Poradenství“. Klienti těchto služeb využívají v klubu dosti často. Většinou se jedná o pomoc a radu ohledně studia, úřadu práce, hledání práce, brigád apod.

Nízkoprahový klub pro děti a mládež „Vrtule“

Samozřejmě i klub „Vrtule“ poskytuje ve své základní nabídce sociální služby. Služby jsou v klubu rovněž využívány spíše staršími jedinci, kteří mohou mít problémy především se školou, zaměstnáním, brigádou. Většinou se jedná o poradenství a informační servis klientovi. Klienti se na pracovníky často

obracejí se svými problémy a v ojedinělých případech se klienti sami dostaví i se svými rodiči.

V klubu „Vrtule“ jsou často tyto služby využívány cizinci, kteří v České republice žijí. Především se jedná o problémy spojené s docházkou dětí do školy, sociálními dávkami apod.

Shrnutí

Sociální služby jsou základní nabídkou všech nízkoprahových zařízení v České republice. Poskytované služby jsou ošetřeny standardy NZDM, které splňují všechny certifikované programy.

Nízkoprahové kluby pro děti a mládež v České republice jsou chápány jako sociální služba pro dospívající, kteří nechtějí nebo nemohou vyhledat jiné formy pomoci. Kluby oslovují tu skupinu lidí, mládeže, která nikam tzv. „nepatří“. Tím vlastně vyplňují určité prázdné místo v práci s touto cílovou skupinou.

V klubech jsou na žádost samotného klienta tyto služby poskytované. Nejvíce využívány jsou v klubu „Suterén“ a sám tento klub je na poskytování sociálních služeb zaměřen. Dalo by se říci, že volnočasové aktivity řadí až na druhé místo.

Klub „Husita“ a klub „Vrtule“ má služby také v základní nabídce, ale samotní klienti berou klub spíše jako volnočasové středisko a služby nejsou klienty tak často vyhledávány a využívány.

12.7 Programy primární prevence

Nízkoprahový klub pro děti a mládež „Husita“

Pracovníci klubu „Husita“ se vyjadřují kladně k fungování prevence v nízkoprahových klubech pro děti a mládež všeobecně v celé České republice. V jejich samotném klubu prevenci shledávají jako důležitou součást

fungování klubu. Zejména s ohledem na romskou klientelu klubu shledávají prevenci jako prostředek předcházení rizikového chování za velmi důležitý a potřebný.

Pracovníci klubu se snaží alespoň několikrát ročně pořádat v klubu přednášky na aktuální témata pro svou klientelu. Témata, která byla v poslední době v klubu prezentována a diskutována, se dotýkají problematiky sexuální výchovy, drog a jiných závislostí, anorexie a bulimie a jiné. Pracovníci sami kontaktují osoby, které přednášky vedou. Často se jedná o kontaktní pracovníky z K – center či samotné bývalé uživatele drog.

Ani sami pracovníci zařízení se nevyhýbají choulostivějším tématům a rovněž i klienti jsou těmto debatám a přednáškám velmi otevření. Faktem však také je, že někteří klienti klubu mají již sami dostatek zkušeností a stane se, že mohou přednášku či besedu narušovat svým nevhodným chováním.

Nízkoprahový klub pro děti a mládež „Suterén“

Pracovníci klubu „Suterén“ nejsou v problematice prevence v klubech jednoznačného názoru. Při rozhovorech se jednotliví pracovníci shodli, že prevence v klubech spíše funguje, ale záleží především kdo a jak ji praktikuje. V klubu „Suterén“ se jednorázové přednášky či besedy na téma drogy a drogové závislosti či jiné rizikové chování nekonají. Žádné podobné akce nejsou momentálně ani připravovány, pracovníci sami by do budoucna s těmito tématy chtěli pracovat a podobné akce realizovat.

V klubu „Suterén“ probíhá jednou týdně tzv. „Skupina“, na které klienti mohou otevřít jakékoliv téma. Často se jedná o pravidla a práva klientů v klubu, ale také se řeší problematika užívání omamných látek, a to především marihuany, která se mezi klienty klubu vyskytuje. Tyto debaty jsou pracovníky klubu usměrňovány a sami pracovníci se snaží svým klientům poskytovat validní informace o dané problematice.

Nízkoprahový klub pro děti a mládež „Vrtule“

Pracovníci v klubu „Vrtule“ se v názoru na fungování prevence v nízkoprahových klubech pro děti a mládež opět rozcházejí. Většina zastává názor, že prevence funguje tak, jak by měla, ale jeden z pracovníků se zmiňuje o tom, že rozhodně je co vylepšovat.

V klubu „Vrtule“ nejsou akce jako přednášky a besedy na témata rizikového chování či problematiky drog pořádány. Klub má snahu tyto přednášky v budoucnu organizovat, ale sami pracovníci tvrdí, že ze strany klientů o ně není zájem.

Shrnutí

Ve všech klubech se většina pracovníků shodla na názoru, že prevence v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež funguje.

Co se týče programů primární prevence zaměřených především na předcházení sociálně – patologických jevů, je klub „Husita“ rozhodně v popředí oproti ostatním dvěma srovnávaným klubům.

Klub „Husita“ jako jediný ze tří klubů, kde jsem výzkum prováděla, pořádá přednášky a besedy na aktuální témata dotýkající se cílové skupiny. Klub „Suterén“ a klub „Vrtule“ se na tyto aktivity teprve připravuje. Oba kluby však fungují poměrně dlouhou dobu a této činnosti by se dle mého názoru rozhodně měly věnovat. Samotní klienti, pokud mají jakýkoliv problém, mohou za pracovníky zařízení individuálně docházet. Přesto se domnívám, že klienti dokáží lépe vnímat povídání např. od exusera.

V tomto bodě jednoznačně shledávám jako silnou stránku činnost klubu „Husita“.

Diskuze a závěr

Hlavním cílem mé bakalářské práce bylo srovnání tří nízkoprahových zařízení pro děti a mládež na území hlavního města Prahy. Záměrem bylo především porovnat určitá hlediska vzájemně mezi jednotlivými kluby. Zařízení tohoto typu jsou fenoménem poslední doby, a proto mě zajímalo, jak je vysoká jejich úroveň a zda jsou vhodným prostředkem prevence rizikového chování u dětí a mládeže.

Před samotným srovnáváním jednotlivých klubů v praktické části bakalářské práce jsem se v teoretické části zabývala především obecnou

charakteristikou nízkoprahových zařízení pro děti a mládež. Zaměřuji se na samotný pojem „nízký práh“ nebo – li nízkoprahovost a poukazuji na fungování a kvalitu poskytovaných služeb v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež v České republice.

V praktické části jsem prováděla kvalitativní výzkum, respektive srovnávací analýzu, která proběhla v Nízkoprahovém klubu pro děti a mládež „Husita“, „Suterén“ a „Vrtule“. Získaná data přinesla díky srovnávací analýze poznatky z oblastí, které jsem si před zahájením výzkumu vytýčila. Jednalo se o údaje o cílových skupinách klubů, podmínkách pro vstup a pobývání v klubech, personálním zabezpečení, dále o technické vybavenosti klubů, nabídkách volnočasových aktivit pro klienty, nabídkách sociálních služeb a o programech primární prevence probíhajících v klubech.

Obecně lze říci, že systém organizace jednotlivých klubů je téměř totožný. Shody ve zkoumaných oblastech se nacházejí především co se týče poskytovaných volnočasových aktivit, personálního zabezpečení, podmínek pro vstup a pobývání v klubech a také nabídky sociálních služeb. Samozřejmě v jednotlivých klubech určité složky systému převyšují ostatní. Chtěla bych zde uvést odlišnosti, které se týkají zejména volnočasových aktivit pořádaných mimo kluby. Klub „Husita“ a „Vrtule“ každoročně pořádají letní tábory pro své klienty. Klub „Suterén“ však tuto aktivitu svým klientům nenabízí. Odlišnost, kterou bych chtěla v tomto ohledu ještě zdůraznit, jsou volnočasové aktivity pořádané klubem „Vrtule“, a to v odpoledních a večerních hodinách. Jedná se především o koncerty a diskotéky. Tuto aktivitu shledávám jako výbornou alternativu, jak získat a přilákat zejména mládež z ulice ve večerních hodinách. Je to určitý způsob, jak primárně předcházet rizikovému chování dětí a mládeže.

Velké odlišnosti jsem shledala v technickém vybavení jednotlivých klubů, a to především ve velikosti prostor jednotlivých klubů. Klub „Vrtule“ a klub „Suterén“ mají poměrně stejné technické vybavení, zde bych spíše poukázala na dosti malý a nevhodný prostor klubu „Husita“. Do klubu „Husita“ dohází klientela ve velkém věkovém rozmezí a prostory, které jsou dětem a mládeži

vymezeny, jsou značně malé, a tím špatně přizpůsobitelné potřebám jednotlivých klientů.

Další značný rozdíl, o kterém se chci zmínit, spočívá v pořádání programů primární prevence. Pouze jeden ze tří klubů, a to klub „Husita“, pořádá několikrát ročně přednášky nebo besedy pro své klienty na témata, která jsou v dnešní době velmi aktuální a pro děti a mládež mohou být především prevencí rizikového chování.

Souhrnně lze říci o všech třech srovnávaných klubech, že nabízí kvalitní služby, neboť splňují standardy kvality sociálních služeb pro nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, pro svou cílovou skupinu. Každý z klubů má jistě svá specifika, čímž může být významný pro své klienty. Z uvedených výsledků vyplývá, že jednotlivé kluby mají vysokou kvalitu poskytovaných služeb, ale samozřejmě je stále co vylepšovat. Každý klub má své silné a slabé stránky.

Nízkoprahový klub pro děti a mládež „Husita“ má velmi kvalitní poskytované služby. Jeho nevýhodou jsou malé prostory a méně kvalitní technické vybavení. Oproti ostatním klubům je jeho silná stránka především v programech primární prevence a dále pak kvalitním poskytováním sociálních služeb, kterých využívá velká část klientů. Specifikem tohoto klubu je jistě jeho klientela, která je z 99 % romského etnika.

Nízkoprahový klub pro děti a mládež „Suterén“ je velmi zaměřen na poskytování sociálních služeb, což je jeho nejsilnější stránkou. Oproti ostatním klubům však nepořádá tak často, či tak „velké“ mimo klubové akce. Jako značné negativum vnímám absenci programů primární prevence.

Nízkoprahový klub pro děti a mládež „Vrtule“ poskytuje rovněž kvalitní služby, a to především v sociální oblasti. Velkou výhodou klubu „Vrtule“ jsou velké prostory, které klientům nabízí nejrůznější využití. Klub „Vrtule“ je jistě výjimečný pořádáním večerních akcí pro své klienty. Dalším specifikum klubu

shledávám v práci s klienty jiné národnosti, což pro pracovníky nemusí být vždy snadný úkol.

Domnívám se, že práce splnila svůj vytýčený cíl. Pevně věřím, že uvedené poznatky mohou pomoci nízkoprahovým zařízením pro děti a mládež v oblasti rozvoje a neustálého zdokonalování nabídky služeb pro své klienty.

I přes svou krátkou historii ukazují nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, že jsou potřebnou a nepřehlédnutelnou součástí prevence rizikového chování u dětí a mládeže. Nízkoprahová zařízení zaplňují prázdné místo v oblasti práce s mládeží, kdy státní organizace neumí svou nabídkou mládež zaujmout. Nízkoprahové kluby pro děti a mládež se lépe přizpůsobují cílové skupině, a tím právě dokáží klienty svou nabídkou zaujmout. Kluby svým klientům nabízejí především pomoc v situaci, kdy jí sám klient nejvíce potřebuje.

Použitá literatura:

Bednářová, Z., Pelech, L. (2003). Slabikář sociální práce na ulici – supercize, streetwork, financování. Brno: Doplněk.

Čechlovský, J. (2003). Úvod do sociálních služeb. In: Sborník sylabů, pracovních listů a textů Vzdělávacího programu Gabriel. Éthum – mimořádné vydání. Praha: sdružení pro sociální prevenci a sociální pedagogiku „ÉTHUM“, s. 5 – 15.

Herzog, A. (2003). Standardy nízkoprahových zařízení pro děti a mládež. In: Sborník sylabů, pracovních listů a textů Vzdělávacího programu Gabriel. Éthum – mimořádné vydání. Praha: Sdružení pro sociální prevenci a sociální pedagogiku, s. 15 - 19

Klíma, P. (2004). Děti a mládež v obtížných životních situacích. Themis.

Kontaktní práce, Antologie textů,(2007). Praha: Česká asociace streetwork o. s.

Matoušek, O. (2008). Slovník sociální práce. Druhé přepracované vydání. Praha: Portál.

Matoušek, O. a kol. (2007). Sociální služby. Legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení. Praha: Portál.

Matoušek, O. a kol. (2005). Sociální práce v praxi – specifika různých cílových skupin a práce s nimi. Praha: Portál.

Miovský, M. (2006). Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Praha: Grada Publishing

Pojmosloví Nízkoprahových zařízení pro děti a mládež (2008) (online). Praha:Česká asociace streetwork o.s.

Dostuné na:

http://www.streetwork.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=202

Standardy kvality sociálních služeb pro nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, (2006) (online). Praha: Česká asociace streetwork o. s.

Dostupné na:

http://www.streetwork.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=195

Standardy odborné způsobilosti poskytovatelů programů primární prevence užívání návykových látek (online). (2005). Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR.

Strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti resortu školství, mládeže a tělovýchovy na období 2005 – 2008, 2005. (online). Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.

Dostupné na:

http://www.msmt.cz/Files/HTM/MBSTRATEGIE2005_2008web.htm

Výroční zpráva o. s. Prev – centrum 2007, (2008). Praha: o. s. Prev – Centrum.

Výroční zpráva 2007, Husitské centrum o. p. s. (2008). Praha: Husitské centrum, o.p .s.

Výroční zpráva 2007, Salesiánské středisko mládeže Praha – Kobylisy, (2008). Praha: Salesiánské středisko mládeže.

Internetové zdroje:

Sociální služby – způsoby pomoci. (n. d.) Citováno Červenec 7, 2009 z www.mpsv.cz/cs/9

Kvalita sociálních služeb – standardy, podpora. (n. d.) Citováno Červenec 7, 2009 z www.mpsv.cz/cs/5962

Centrum komunitních aktivit (CKA). (n.d.) Citováno Červenec 20, 2009 z

www.prevcentrum.cz/CKA/Klub.aspx

Nízkoíprahový klub Husita. (n.d.) Citováno Červenec 22, 2009 z

www.husiti.cz/NPK/

Saleziánské středisko mládeže. (n.d.) Citováno Červenec 23, 2009 z

<http://sasmkob.sdb.cz/nizkoprahovy-klub-vrtule/>

Česká asociace streetwork. (n.d.) Citováno Červenec , 2009 z

www.streetwork.cz

Český institut pro supervizi. (n.d.) Citováno Srpen 10, 2009 z

www.supervize.eu/o-supervizi/co-je-supervize

Příloha č. 1

Pokládání otázky při rozhovorech s pracovníky nízkoprahových klubů:

Základní informace o klubu – kdo je zřizovatelem, historie klubu, finanční prostředky klubu, personál, kdy je klub otevřen.

Kolik klientů navštěvuje klub? Rozdíly návštěvnosti mezi zimními a letními měsíci.

Jaká je struktura cílové skupin dle věku.

Zda navštěvují klub etnické minority. Pokud ano, jaké je jejich zastoupení?

Podmínky pro vstup a pobývání v klubu. Pravidla a práva klientů.

Jaké volnočasové aktivity nabízí klub?

Jaké aktivity nejčastěji využívají Vaši klienti?

Jaké sociální služby nabízí klub?

Jakých sociálních služeb Vaši klienti nejčastěji využívají?

Poskytuje Váš klub i mimo klubové aktivity? Pokud ano, jaké?

Jsou v klubu pořádány přednášky nebo besedy se zaměřením na sociálně – patologické jevy? (drogová problematika)

Myslíte si zda funguje prevence v nízkoprahových klubech pro děti a mládež?

Funguje prevence u Vás v klubu?

Jaké problémy nejčastěji řešíte se svými klienty?

Spolupracujete s rodinami dětí?

Myslíte si, že nízkoprahové kluby pro děti a mládež fungují tak jak by měly?

Co by se v nízkoprahových klubech mohlo vylepšit?

Kde si myslíte, že jsou slabá místa v nízkoprahových klubech?

Příloha č. 2

Etický kodex České asociace streetwork sdružující nízkoprahové sociální služby

Etický kodex pro nízkoprahové sociální služby (terénní programy, kontaktní centra a nízkoprahová zařízení pro děti a mládež) vychází z etického kodexu sociálních pracovníků, se zaměřením na sociální pracovníky KC, NZDM a pracovníky terénních programů (dále jen sociální pracovník).

Jedná se o obecný dokument, který je závazným pro všechny individuální a skupinové členy ČAS.

1. Etické zásady obecně

- 1.1 Nízkoprahové sociální služby jsou založeny na hodnotách demokracie a lidských práv, které jsou vyjádřeny v Listině základních práv a svobod. Dále se řídí zákony České republiky .
- 1.2 Sociální pracovník ctí jedinečnost každého člověka bez ohledu na jeho původ, etnickou příslušnost, mateřský jazyk, věk, zdravotní stav, sexuální orientaci, ekonomickou situaci, náboženské a politické přesvědčení a bez ohledu na to, jak se podílí na životě celé společnosti.
- 1.3 Mezi základní hodnoty řadíme práva jedinců na soukromí, důvěrnost, sebeurčení a autonomii. Tyto principy se uplatňují v profesním přístupu pracovníků.
- 1.4 Právo každého jedince na seberealizaci v rámci programu je nezpochybnitelné, pokud nedochází k omezení takového práva u druhých osob.
- 1.5 Zařízení usiluje o vysokou odbornou úroveň, přičemž poskytuje pouze takové služby, které naplňují standardy vztahující se k nízkoprahovým sociálním službám.
- 1.6 Nezbytnou podmínkou etického přístupu je dobrá vůle pomáhat na základě znalostí, dovedností a zkušeností jednotlivcům, skupinám a komunitám při jejich rozvoji a při řešení konfliktů se společností.
- 1.7 Profesní odpovědnost (v rámci pracovně právního vztahu) má

prioritu před osobními zájmy.

2. Etické zásady ve vztahu ke klientům

- 2.1 Pracovník respektuje uživatele služeb jako partnera se všemi právy a povinnostmi, včetně zodpovědnosti za svůj život.
- 2.2 Pracovník jedná tak, aby nebyla poškozována důstojnost a lidská práva uživatelů služeb.
- 2.3 Pracovník přistupuje se stejným úsilím a bez jakékoliv formy diskriminace ke všem uživatelům služeb.
- 2.4 Pracovník shromažďuje pouze informace nezbytně nutné pro poskytování služeb. Chrání klientova práva na soukromí a důvěrnost jeho sdělení. Je povinen zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, které se vztahují k uživatelům služeb.
- 2.5 Pracovník předchází závislosti uživatele na službě.

3. Etické zásady ve vztahu k zaměstnavateli

- 3.1 Pracovník plní odpovědně povinnosti vyplývající ze závazků k svému zaměstnavateli.
- 3.2 Pracovník se podílí na vytváření prostředí, které umožňuje naplňování zásad tohoto kodexu.
- 3.3 Pracovník se podílí na ovlivňování pracovních postupů s ohledem na co nejvyšší úroveň služeb.

4. Etické zásady kolegiality

- 4.1 Pracovník respektuje znalosti a zkušenosti svých kolegů a ostatních odborných pracovníků. Vyhledává a rozšiřuje spolupráci s nimi a tím zvyšuje kvalitu poskytované služby.
- 4.2 Pracovník respektuje rozdíly v názorech a praktické činnosti kolegů a ostatních odborníků. Přípomínky k nim vyjadřuje na vhodném místě a vhodným způsobem.

5. Etické zásady odbornosti a povolání

- 5.1 Pracovník dbá na udržování a zvyšování profesní prestiže. Upozorňuje vhodným způsobem na prokazatelně nekvalitní a neodborné poskytování služeb.
- 5.2 Pracovník se usiluje o zvyšování odborné úrovně své práce a celoživotní prohlubování kvalifikace.
- 5.3 Pracovník si je vědom profesních hranic.

6. Řešení etických otázek

- 6.1 Pracovník reflektuje etické otázky spojené s výkonem profese. Usiluje o jejich řešení za využití standardních prostředků. Závažné etické otázky postupuje k řešení v rámci externí supervize. Každý člen týmu má mít možnost diskutovat a analyzovat tyto problémy ve spolupráci se všemi stranami, kterých se problém týká.

Tato verze etického kodexu byla zpracována v průběhu roku 2005.

Příloha č. 3

Citace ze Zákona o sociálních službách č. 108/2006 a prováděcí vyhlášky MPSV

Služby sociální prevence

- Služby sociální prevence napomáhají zabránit sociálnímu vyloučení osob, které jsou tímto ohroženy, pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí a ohrožení práv a oprávněných zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby.
- Cílem služeb sociální prevence je napomáhat osobám k překonání jejich nepříznivé sociální situace a chránit společnost před vznikem a šířením nežádoucích společenských jevů.

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež

- Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež poskytují ambulantní, popřípadě terénní služby dětem ve věku od 6 do 26 let ohroženým společensky nežádoucími jevy.
- Cílem služby je zlepšit kvalitu jejich života předcházením nebo snížením sociálních a zdravotních rizik souvisejících se způsobem jejich života, umožnit jim lépe se orientovat v jejich sociálním prostředí a vytvářet podmínky k řešení jejich nepříznivé sociální situace.
- Služba může být poskytována osobám anonymně.

Služba podle odstavce 1 obsahuje tyto základní činnosti:

Výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti:

- zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,
- sociálně terapeutické činnosti,
- pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

Vyhláška – § 27

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež

Základní činností při poskytování sociálních služeb v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež obsahují tyto úkony:

- 1) výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti:
 - zajištění podmínek pro společensky přijatelné volnočasové aktivity,
 - pracovní výchovná práce s dětmi,
 - nácvik a upevňování motorických, psychických a sociálních schopností a dovedností,
 - zajištění podmínek pro přiměřené vzdělání,
- 2) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím:
 - aktivity umožňující lepší orientaci ve vztazích odehrávajících se ve společenském prostředí,
- 3) sociálně terapeutické činnosti:
 - socioterapie, jejíž poskytování vede k rozvoji nebo udržení osobních a sociálních schopností a dovedností podporujících sociální začleňování osob,
- 4) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí:
 - pomoc při vyřizování běžných záležitostí,
 - pomoc při obnovení nebo upevnění kontaktu s rodinou a pomoc a podpora při dalších aktivitách podporujících sociální začleňování osob.